

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito

Menetelmät tutuiksi työntekijöille lastensuojelun työkentällä

Inka Manner

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
210 op

4/2019

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijä: Inka Manner

Opinnäytetyön nimi: Akuuttiläheisneuvonpito ja läheisneuvonpito – menetelmät tutuiksi työntekijöille lastensuojelun työkentällä

Sivumäärä: 46 ja 4 liitesivua

Työn ohjaaja: Anna Pikala

Työn tilaaja: Suomen Punainen Risti Nuorten Turvatalo

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito saataisiin menetelmiä käyttäville työntekijöille tutuimmiksi ja helpommin käyttöönotettaviksi. Läheisneuvonpito on lapsilähtöinen ja asiakkaan läheisverkostoja aktivoiva lastensuojelun menetelmä. Läheisneuvonpidon tarkoituksena on tehdä konkreettinen suunnitelma perheen tilanteen auttamiseksi. Läheisneuvonpidosta on kehitetty myös toinen menetelmä, akuuttiläheisneuvonpito. Akuuttiläheisneuvonpito mukailee perinteistä läheisneuvonpitoa, mutta käynnistyy jo varhaisemmassa vaiheessa ja nopeammalla tahdilla.

Opinnäytetyön tilaajana toimi Suomen Punaisen Ristin Nuorten turvatalo Turussa. Punaisen Ristin Nuorten turvatalot tekevät ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Nuorten turvataloja on Suomessa yhteensä viisi: Espoossa, Helsingissä, Vantaalla, Tampereella ja Turussa. Nuorten Turvatalojen perustyöhön kuuluu kriisimajoitus sekä keskusteluapu. Turun Nuorten Turvatalolla perustyön lisäksi tehdään yhteistyötä Turun kaupungin lastensuojelun kanssa. Nuorten Turvatalo toimii koollekutsujana läheisneuvonpidossa ja akuuttiläheisneuvonpidossa.

Tutkimuksessa käytettiin kehittämistyön menetelmiä, jotka olivat ideariihi, benchmarking ja asiantuntijahaastattelu. Asiantuntijahaastattelu oli puolistrukturoitu haastattelu. Benchmarking toteutettiin vertailemalla toimijoita, jotka käyttävät läheisneuvonpitoa toiminnassaan. Ideariihi toteutettiin läheisneuvonpidon omaohjausryhmälle. Ideariihen osallistui seitsemän henkilöä. Kaikki menetelmät toteutettiin vuoden 2019 alussa. Kehittämistyön menetelmistä syntyneet tulokset analysoitiin teemoittain.

Kerätyn aineiston tuloksien perusteella voidaan todeta, että läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito koetaan toimivina menetelminä. Menetelmät osallistavat aidosti lasta ja hänen läheisiään. Läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon peruseriaatteet ovat myös samankaltaisia kuin Turun kaupungin sosiaalipalveluissa tapahtuneen organisaatiouudistuksen periaatteet. Opinnäytetyön avulla läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon tunnettuutta saadaan kasvatettua erilaisten ehdotusten sekä lyhyen ja ytimekkään esiteen kautta.

Kehittämistyön tuloksena opinnäytetyön tilaajalle kehitettiin esite läheisneuvonpidosta sekä akuuttiläheisneuvonpidosta. Opinnäytetyön avulla saatiin myös ehdotuksia, joiden avulla menetelmien tunnettuutta saataisiin kasvatettua. Esitteessä hyödynnettiin ideoita, jotka saatiin menetelmiä jo käyttäviltä työntekijöiltä. Esitteen ja ehdotusten avulla menetelmät ovat helpommin käyttöönotettavat sekä selkeämmin ymmärrettävissä. Esite ja ehdotukset sopii niin sosiaalityöntekijöille, perheohjaajille kuin kaikille menetelmistä kiinnostuneille.

Asiasanat: läheisneuvonpito, akuuttiläheisneuvonpito, verkostotyö, osallisuus, lastensuojelu

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in Civic Activities and Youth Work, Bachelor's Degree

Author: Inka Manner

Title: Family group conference and acute Family group conference – raising awareness about the methods to the employees

Number of Pages: 46 and 4 attachment pages

Supervisor: Senior Lecturer Anna Pikala

Subscriber: Finnish Red Cross Emergency Youth Shelter

Abstract

The objective of this study was to find ways to raise awareness of family group conference and acute family group conference methods among people who work with children and young people. Another objective was to facilitate the starting phase of utilizing the methods. Family group conference is a child-oriented social work method that aims to activate the family network. Its purpose is to accomplish a concrete plan in which the family and social workers together provide the child with sufficient care, control, support and safety. The acute family group conference is initiated at an earlier stage and a faster way of intervention compared to its predecessor.

The subscriber of this study is the Finnish Red Cross Emergency Youth Shelter in Turku, Finland. The Finnish Red Cross Emergency Youth Shelters' main task is to help and support young people and their families in any situation. Emergency Youth Shelters offer short-time accommodation for young persons in crisis situations. In Finland, there are five Emergency Youth Shelters: Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere and Turku. The Turku Emergency Youth Shelter co-operates, for instance, with Turku child welfare, police and NGOs. The Emergency Youth Shelter works as a convener in family group conferences and acute family group conferences.

The qualitative study methods in this thesis included brainstorming, benchmarking and a specialist interview. The brainstorming session was carried out for members of the family group conference personal instruction group in Turku. The benchmarking method was carried out with other similar actors, e.g. city of Helsinki. The specialist interview was a semi-structured interview with a social worker. As a whole, the study was carried out in the beginning of 2019.

The results of the study indicate that family group conference and acute family group conference genuinely engage and involve the children and their families. With the help of this study, awareness of family group conference and acute family group conference was raised through various suggestions and concise flyers, drafted on the basis of the development process. The flyer and suggestions were created based on those employees' ideas who already use the methods in their work. Through the flyer and suggestions, family group conference and acute family group conference are easier to understand and initiate. The flyer and suggestions are suitable for social workers, family workers and anyone who is interested in family group conference and acute family group conference.

Keywords: family group conference, acute family group conference, child protection, networking, involvement

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	6
2 SUOMEN PUNAISEN RISTIN NUORTEN TURVATALO.....	8
3 LÄHEISVERKOSTON JA VIRANOMAISTEN YHTEISTYÖ LASTENSUOJELUSSA	10
3.1 Lastensuojelu	10
3.2 Viranomaiset.....	12
3.3 Läheisverkosto.....	13
4 YHTEISTYÖN VAHVISTAMINEN	15
4.1 Läheisneuvonpito.....	16
4.2 Akuuttiläheisneuvonpito	21
4.3 Tavoitteena osallisuus	23
5 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT.....	27
5.1 Asiantuntijahaastattelu.....	27
5.2 Benchmarking.....	28
5.3 Ideariihi.....	29
5.4 Menetelmien analysointi	31
6 TULOKSET JA NIIDEN ANALYSOINTI.....	33
6.1 Läheisneuvonpito koetaan toimivana menetelmänä	33
6.2 Osallisuus vahvistaa läheisten ja viranomaisten yhteistyötä	34
6.3 Lyhyt ja ytimekäs esite on houkutteleva	35

6.4 Menetelmien tunnettuus kasvaa tiimeissä ja puskaradion avulla.....	37
7 ESITE HELPOTTAMAAN MENETELMIEN KÄYTTÖÖNOTTOA	39
8 LOPUKSI.....	41
LÄHTEET	44
LIITTEET	47

1 JOHDANTO

Kaupunkimedia Aamuset uutisoi heinäkuussa 2018 otsikolla ”Lastensuojelu hintavaa Turussa – Turussa lastensuojeluilmoitus joka kymmenestä 0 – 17-vuotiaasta lapsesta” (Virtanen 2018, uutisessa olleet luvut Hiekkavuo & Forsell 2018). Turun sosiaalipalveluissa otettiin käyttöön uusi toimintamalli vuodenvaihteessa 2019. Organisaatiouudistuksen myötä työskentely tulee olemaan vaikuttavampaa ja taloudellisesti tehokasta. Organisaatiouudistuksen ansiosta asiakkaan rooli omien palvelujensa suunnittelussa ja toteutuksessa vahvistuu. (Turun kaupunki 2018b.) Tilaajani Suomen Punaisen Ristin Nuorten Turvatalo on ottanut läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon tukemaan osallisuutta. Tässä opinnäytetyössä selvitän, miten läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito voitaisiin saada myös Turun sosiaalipalveluissa tunnetummaksi.

Opinnäytetyöni tilaajana on Suomen Punaisen Ristin Nuorten turvatalo (jatkossa Nuorten turvatalo) Turussa. Nuorten Turvatalo toimii Turussa koollekutsujana läheisneuvonpidossa sekä akuuttiläheisneuvonpidossa (Stubb 2017, 3). Läheisneuvonpitoa on Suomessa käytetty lastensuojelussa menetelmänä, jonka tavoitteena on etsiä ratkaisuja lastensuojelun määrittämään ongelmaan. Läheisneuvonpitoihin osallistuvat viranomaiset, lapsen läheiset ja lapsi siltä osin, kun se on lapsen edun mukaista. (Heino, 2018.)

Opinnäytetyöni tilaajalla oli tarve tuotokselle, jonka avulla läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito saadaan tutummaksi sosiaalityöntekijöille ja perheohjaajille sekä muille kyseisistä menetelmistä kiinnostuneille. Tuotoksen avulla läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito ovat helpommin lähestyttäviä ja ymmärrettäviä. Tuotos on suunniteltu ja toteutettu yhdessä menetelmiä työssään aktiivisesti käyttävien ammattilaisten ideoiden pohjalta. Tuotoksen avulla menetelmiä työssään käyttävien työntekijöiden on vaivaton esitellä menetelmiä asiakasperheille.

Aiheesta on tehty aiemmin jonkin verran tutkimusta. Läheisneuvonpitoa on tutkittu Suomessa 1990-luvun lopulta lähtien, kun se rantautui Suomeen. Tutkimuksia on

tehty ulkomailta ja esimerkiksi tällä hetkellä on meneillään tutkimus läheisneuvonpidon tehokkuudesta. (Kasvun tuki 2018.) Evelina Ilvosen (2016) opinnäytetyön avulla läheisneuvonpidosta kehitettiin Akuuttiläheisneuvonpito Turussa. Työmenetelmä kehitettiin ja pilotoitiin Turun sosiaalipäivystyksen ja SPR Nuorten turvatalon yhteistyöhankkeena vuosina 2015 – 2016. Opinnäytetyöni tietoperustaan perehtyessä merkittävässä roolissa on ollut Stakesin (nyk. THL) julkaisut, jotka ovat syntyneet läheisneuvonpidon kehittämisen ja pilotoinnin pohjalta 1990-luvun lopusta lähtien. Suomalainen sovellus läheisneuvonpidosta on luotu yhdessä asiakkaiden, sosiaalityöntekijöiden ja tutkijoiden kanssa. Läheisneuvonpito on lähtöisin Uudesta-Seelannista, josta se rantautui Pohjoismaihin. Suomeen läheisneuvonpito on saapunut Ruotsin kautta. (Reinikainen 2007, 5.)

Olen itse perehtynyt läheisneuvonpitoon ja akuuttiläheisneuvonpitoon ollessani työharjoittelussa Nuorten turvatalolla syksyllä 2017. Tämän jälkeen olen toiminut vapaaehtoisena Nuorten turvatalolla. Tehdessäni työvuoroja Turun kaupungin perhetukikeskuksessa olen huomannut, että nuorten haastavissa elämäntilanteissa läheisverkoston merkitys on ollut suuri nuoren hyvinvoinnin kannalta.

Opinnäytetyön tavoitteena on löytää vastaus seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Miten läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito saadaan tutummaksi sosiaalityöntekijöille ja perheohjaajille?
- Millainen tuotos helpottaisi käyttöönottoa?

Opinnäytetyöni koostuu siten, että luvussa kaksi kerron tilaajastani Suomen Punaisen Ristin Nuorten turvatalosta. Luvuissa kolme ja neljä käsittelen opinnäytetyöni kannalta oleellista tietoperustaa. Luvussa viisi kerro kehittämistyön menetelmistä, jotka ovat asiantuntijahaastattelu, benchmarking ja ideariihi. Menetelmäluvun jälkeen analysoin menetelmistä syntyneitä tuloksia teemoittain. Luvussa seitsemän esittelen opinnäytetyössäni syntyneen tuotoksen. Viimeisessä luvussa käsittelen työn tuloksia ja merkitystä alalle sekä tilaajan palautetta.

2 SUOMEN PUNAISEN RISTIN NUORTEN TURVATALO

Opinnäytetyöni tilaaja on Suomen Punaisen Ristin Nuorten turvatalo (jatkossa Nuorten turvatalo). Nuorten turvatalot auttavat nuoria ja heidän perheitään erilaisissa arjen ongelmissa ja kriiseissä. Nuorten Turvataloja on viisi ja ne sijaitsevat Espoossa, Helsingissä, Vantaalla, Tampereella sekä Turussa. (Suomen Punainen Risti 2017.) Myöhemmin tässä opinnäytetyössä tarkoitan Nuorten turvatalolla vain Turussa sijaitsevaa Nuorten turvataloa. Nuorten turvatalo perustettiin Turkuun vuonna 1994 (Suomen Punainen Risti 2017). Nuorten turvatalo sijaitsee Turun keskustassa kävelykadulla hyvien kulkuyhteyksien lähellä. Nuorten turvatalojen työskentelyä ohjaavat Punaisen Ristin seitsemän periaatetta: inhimillisyys, tasapuolisuus, puolueettomuus, riippumattomuus, vapaaehtoisuus, yleismaailmallisuus ja ykseys. (Suomen Punainen Risti 2017.)

Nuorten turvatalon toiminta on monipuolista. Nuorten Turvatalon palvelut ovat maksuttomia ja sinne voi hakeutua ilman lähetettä tai ajanvarausta. Turussa Nuorten turvatalo tarjoaa nuorille ja heidän perheilleen muun muassa keskusteluapua, nuorten kriisimajoitusta, nettiauttamista, palveluohjausta ja puhelinauttamista. (Suomen Punainen Risti 2017.) Nuorten Turvatalolla työskentelee seitsemän työntekijää sekä johtaja. Nuorten turvatalon toimintaan kuuluu oleellisesti myös vapaaehtoisten työpanos.

Nuorten Turvatalo tekee yhteistyötä monien eri toimijoiden kanssa, muun muassa sosiaalipalveluiden, poliisin ja muiden järjestöjen kanssa. Nuorten turvatalo toimii palveluntarjoajana ja järjestää esimerkiksi alle 15-vuotiaille näpistyskeskusteluja sekä toimii koollekutsujana läheisneuvonpidossa ja akuuttiläheisneuvonpidossa. Muita Nuorten turvatalojen yhteistyökumppaneita ovat myös koulu- ja nuorisotoimi, terveydenhuolto, järjestöt ja verkostot. (Suomen Punainen Risti 2017.)

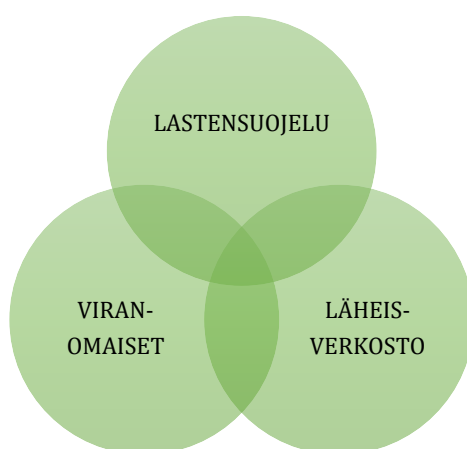
Turun kaupungin sosiaalipalveluissa ollaan toteuttamassa organisaatiouudistusta, jonka yhtenä tavoitteena on panostaa työskentelyyn jo alkuvaiheessa, ennen kuin ongelmia syntyy. Sosiaalipalvelut ottavat käyttöönsä uuden työtavan, jonka avulla koko

sosiaalityö uudistuu. Organisaatiouudistus perustuu niin sanottuun Hackneyn malliin. Hackneyn malli pohjautuu systeemiseen toimintakulttuuriin. Systeemisen toimintakulttuurin avulla mahdollistetaan arvostava, lapsia ja perheitä kuulevan kohtaaminen ja vuorovaikutus. Yhteistyö lapsen ja perheen kanssa sekä yksilöllinen tarpeiden huomioiminen varmistetaan systeemisellä toimintakulttuurilla. (Lahtinen, Männistö, Rai-vio 2017, 9.)

Organisaatiouudistuksen myötä sosiaalityön pariin tulee uusia työntekijöitä, joille läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito eivät välttämättä ole tuttuja menetelmiä. Tilaajani toivoi, että läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon tunnettuus kasvaisi ja opinnäytetyöni avulla myös mahdolliset uudet työntekijät sosiaalipalveluissa tuntisivat edellä mainitut menetelmät ja osaisivat ottaa ne käyttöön aktiivisemmin ja varhaisemmassa vaiheessa. Tilaaja toivoi tuotosta, jonka avulla läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito olisivat vaivattomampia ottaa käyttöön.

3 LÄHEISVERKOSTON JA VIRANOMAISTEN YHTEISTYÖ LASTENSUOJELUSSA

Opinnäytetyöni tietoperustan kannalta keskeisiä teemoja ovat lastensuojelu, läheisverkosto sekä viranomaiset. (ks. Kuvio 1). Koska lastensuojelu on laaja käsite, keskityn tässä luvussa aiheisiin, jotka ovat opinnäytetyöni kannalta oleellisia. Kerron myös läheisistä ja viranomaisista, jotka työskentelevät lastensuojelussa. Lisäksi käsittelen läheisverkoston merkitystä lastensuojelussa.

Kuvio 1. Keskeiset käsitteet opinnäytetyössäni.

3.1 Lastensuojelu

Lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapselle oikeus turvalliseen kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. Lastensuojelua säättää Suomessa muun muassa lastensuojelulaki, laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta sekä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä Suomen perustuslaki. Myös perhehoitolaki ja hallintolaki ovat lakeja, jotka tulee ottaa huomioon lastensuojelussa. (THL 2019.) Viranomaisten tehtävänä on tukea ja tarjota perheelle sekä huoltajille tarpeellista apua riittävän aikaisin, sekä tarvittaessa ohjata lapsi ja perhe lastensuojelun piiriin. (Lastensuojelulaki 417/2007, 2§.)

Viimeisin merkittävä uudistus tehtiin lastensuojelulakiin (417/2007) vuonna 2007, jolloin kiinnitettiin erityistä huomiota varhaiseen puuttumiseen ongelmatilanteissa ja viranomaisten väliseen yhteistyöhön. Tämän jälkeen vuonna 2014 toteutettiin kokonaisuudistus sosiaalihuoltolakiin (1310/2014), joka vaikutti osaltaan myös lastensuojelulakiin. Ehkäisevällä lastensuojelulla tarjotaan apua ja tukea riittävän varhain, jolloin ehkäistään ongelmien syntymistä tai pahenemista. Ehkäisevää lastensuojelua tehdään muun muassa kouluissa, päivähoitossa ja neuvolassa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 3§.) Kokemuksieni mukaan, kun tietoisuutta lisätään ehkäisevästä lastensuojelusta, vanhemmilla on matalampi kynnyks ottaa vastaan apua ja tukea.

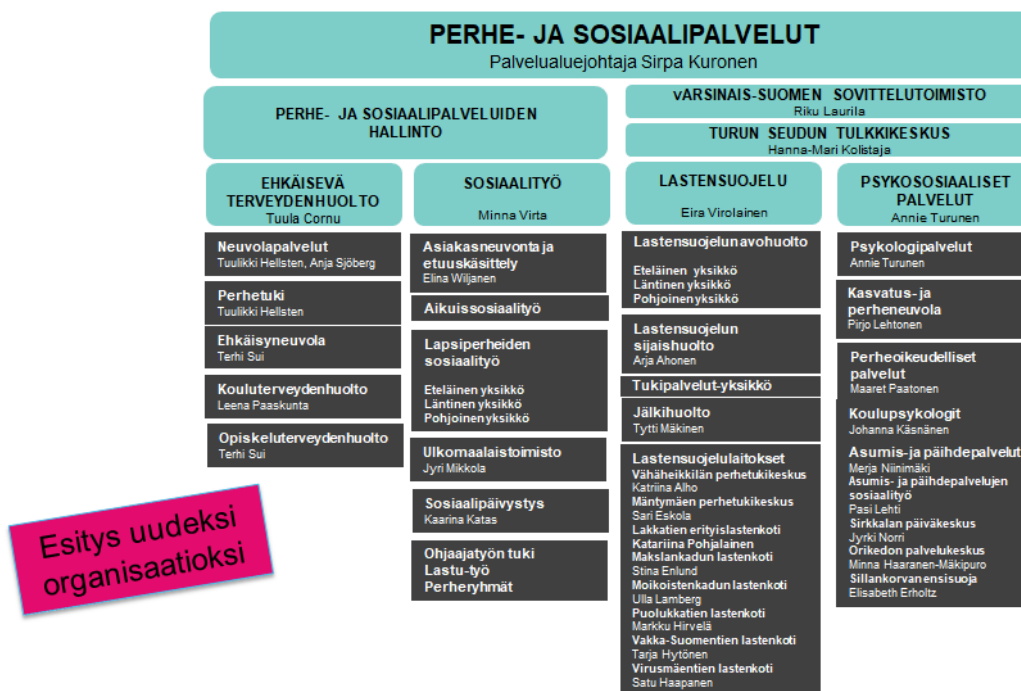
Lapselle on annettava mahdollisuus saada tietoa häntä koskevassa lastensuojeluasiassa ja esittää mielipiteensä siihen liittyen. Lapsen mielipiteisiin ja toivomuksiin on kiinnitettävä erityistä huomiota päätöksiä tehdessä. (Lastensuojelulaki 417/2007, 5, 20§.) Lapsen lastensuojeluasiakkuus alkaa, kun palvelutarpeen arviossa todetaan lastensuojelun ja lastensuojelun tukitoimien olevan tarpeen. Lastensuojelun toteutumisessa sosiaalityöntekijän rooli ja vastuu ovat keskeisiä. (Lastensuojelulaki 417/2007, 13b§.)

Ylikännö (2018, 29) kertoo artikkelissaan, että lastensuojeluun tehdään usein uudistuksia vasta kun huomataan lastensuojelun epäonnistuneen tavalla tai toisella. Lainsäädännössä olevat mahdolliset puutteet tulevat tällöin esiin. Puutteet ovat saattaneet olla tiedossa, mutta niihin ei ole osattu tai haluttu puuttua. (Ylikännö 2018, 29.)

SPR Nuorten turvatalo tekee yhteistyötä muun muassa lastensuojelun kanssa. Toimivan yhteistyön avulla nuoria voidaan auttaa ajoissa, ennen kuin ongelmat kasvavat suuremmiksi. Nuorten Turvatalolla on saatu hyviä tuloksia verkostoyhteistyön avulla. (Suomen Punainen Risti 2017, 2 – 3).

Turussa on otettu käyttöön lapsi- ja perhepalveluissa organisaatiouudistus vuoden 2019 alussa. Muutoksen avulla sosiaalityön ammattilaisilla on enemmän aikaa asiakkaille. Asiakkaiden ongelmissa ja elämäntilanteissa halutaan auttaa entistä paremmin,

työskentely on entistä tehokkaampaa ja taloudellisempaa sekä vaikuttavampaa. (Turun kaupunki 2018a.) Turussa organisaatiouudistus on osa lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa, joka on Juha Sipilän hallituksen (2015 – 2019) kärkihanke. Hankkeessa tehdään muun muassa muutosta kohti lapsi- ja perhelähtöisiä palveluita. Hankkeessa otetaan käyttöön toimintatapoja, joiden tarkoituksena on edistää asiakkaiden ja työntekijöiden osallisuutta ja vuorovaikutteista kohtaamista sekä moniammatillista yhteistyötä. (LAPE 2016, 5, 20.)

Kuvio 2. Turun kaupungin perhe- ja sosiaalipalveluiden organisaatio

Organisaatiouudistuksen myötä Turun sosiaalipalveluissa tapahtuu muutoksia (ks. kuvio 2). Muun muassa aikuissosiaalityö, lapsiperhesosiaalityö ja lastensuojelun avo- huollon palvelut uudistuvat. Palvelut eriytetään omiin yksiköihinsä. Uudistuksesta johtuen osalla asiakkaista saattaa vaihtua heidän kanssaan työskentelevä viranomai- nen. (Turun kaupunki, 2018b.)

3.2 Viranomaiset

Sosiaalityöntekijänä voi toimia sosiaalihuollon ammattihenkilölain (815/2015 7§) mukaan henkilö, jolle sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto Valvira on myöntänyt oikeuden harjoittaa sosiaalityöntekijän ammattia laillistettuna ammattihenkilönä. Laillistamisen edellytyksenä on Suomessa suoritettu ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy pääaineopinnot tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä. (Sosiaalihuoltolaki 815/2015 7§.) Sosiaalityöntekijän velvollisuuksia on hoitaa sosiaalityön ammatillisen johtamisen lisäksi yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen sosiaalisen tuen ja palvelujen tarpeeseen vastaavasta sosiaalityön asiakas- ja asiantuntijatyöstä sekä vaikutusten seurannasta ja arvioinnista. Sosiaalityöntekijän velvollisuuksiin kuuluu lisäksi sosiaalihuollon palvelujen antaminen ja päätöksen tekeminen niiltä osin kuin muualla laissa erikseen määritetään. (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015, 9§.)

Perheohjaaja tekee perhetyötä. Perhetyön tavoitteena on asiakkaan ja hänen perheensä hyvinvointi ja tukeminen. Perhetyö on sosiaalihuoltolain mukainen palvelu, joka on luonteeltaan kokonaisvaltaista, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä työtä. (THL 2018, Sosiaalihuoltolaki 1307/2014.) Perhetyöllä tuetaan vanhemmuutta sekä ohjataan lasten hoidossa ja kasvatuksessa. Myös kodin arjen ja arkirutiinien ohjaus, perheen toimintakyvyn ohjaus ja syrjäytymisen ehkäisy ovat perhetyön tehtäviä. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 18§.)

Sosiaalipäivystyksessä työskentelee sosiaalityöntekijöiden lisäksi perheohjaajia. Perheohjaajille ohjautuvat lapset, joille lastensuojeluilmoitus on ensimmäinen. He tapaavat perhettä ja lasta sekä heidän verkostoaan nopeasti. perheohjaajat selvittävät kokonaisuutta ja pyrkivät löytämään perheelle palveluja vielä peruspalveluista ja järjestöistä. (Hiekkavuo & Forsell 2018, 9.) Nuorten turvatalo tekee yhteistyötä sosiaalipäivystyksen kanssa (Stubb 2017, 3).

3.3 Läheisverkosto

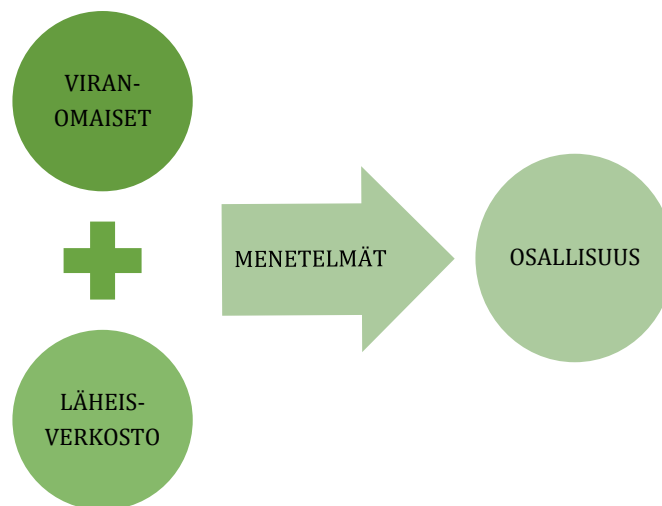
Lastensuojelulaissa (417/2007,27§, 30§ - 32§) sekä sosiaalihuoltolaissa (1301/2014, 4§, 32§, 36§, 41§, 43§) kehoitetaan useissa eri kohdissa huomioimaan lapsen ja perheen läheiset sekä tekemään yhteistyötä heidän kanssa. Sosiaalihuoltolaissa läheisverkostolla tarkoitetaan asiakkaan omaisia ja läheisiä sekä henkilöitä, jotka asiakas kokee itselleen läheisiksi (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 43§.) Tällaisia henkilöitä voivat olla esimerkiksi ystävät, sukulaiset sekä myös harrastusten ja kolmannen sektorin toimijat.

Lavikainen ja Ruuskanen (2014, 38) määrittelevät lastensuojelun laatusuosituksessa läheisverkoston tarkoittavan kaikkia niitä henkilöitä, jotka ovat mukana tai joilla olisi mahdollisuus olla mukana tukemassa lasta sekä hänen hoitoaan ja kasvatusta. Läheisverkoston voi määritellä eri tavoin riippuen siitä kenen näkökulmasta asiaa tarkastellaan. Esimerkiksi lapsi tai nuori, hänen vanhempansa tai sosiaalityöntekijä voivat nähdä asiat eri tavoin. Lapselta tulisi kysyä, ketä hän pitää tärkeänä ja kehen hän haluaa pitää yhteyttä. (Ahonen 2013, 19.) Tässä opinnäytetyössä läheisverkostolla tarkoitetaan lapsen perhettä, sukulaisia sekä kaikkia niitä henkilöitä, jotka lapsi ja hänen perheensä kokevat merkityksellisiksi henkilöiksi.

Lastensuojelu on aina jollakin tapaa liitoksissa verkostotyöhön, eikä sen tekemistä voida lastensuojelussa sivuuttaa. Verkostotyö on asiakkaan sosiaalisen verkoston voimavarojen etsimistä. Lastensuojelussa pyritään luomaan lapsen ja hänen läheistensä sekä lapsen asiaan kytkeytyneiden työntekijöiden välille sellainen yhteistyösuhde, jonka avulla löydetään lapsen tilanteen kannalta tarvittavat voimavarat (Arnkil 2004, 214.) Parhaimmillaan verkostotyö on asiakkaan, hänen läheisverkostonsa ja työntekijäverkoston yhteistyötä. Verkostotyön avulla voidaan Arnkilin (2004, 38, 168) mukaan pyrkiä avaamaan yhteistä keskustelua eri toimijoiden erilaisista näkökulmista. Sosiaalityötä ei ole tarkoituksenmukaista sitoa kaavoihin tai erilaisiin yleisesti hyväksytyihin menetelmiin. Sosiaalityössä kohdattavat asiakastapaukset ovat kaikki erilaisia ja sen vuoksi niissä käytettävät menetelmävaihtoehdot tulee arvioida tapauskohtaisesti. (Räty 2007, 71.) Tästä johtuen erilaisia menetelmiä tulisi saada tunnetummiksi, jotta oikeisiin asiakastapauksiin saataisiin oikeanlaiset menetelmät käyttöön.

4 YHTEISTYÖN VAHVISTAMINEN

Tässä luvussa keskityn lastensuojelussa käytettäviin menetelmiin, joilla pyritään yhteistyön vahvistamiseen sekä yhteistyön vahvistamisen tavoitteeseen, osallisuuteen. Kerron tarkemmin läheisneuvonpidosta sekä akuuttiläheisneuvonpidosta, joka on kehitetty perinteisestä läheisneuvonpidosta. Menetelmien tavoitteena on kasvattaa lapsen ja tämän läheisverkoston osallisuutta sekä vahvistaa viranomaisten ja läheisverkoston yhteistyötä (ks. Kuvio 3).

Kuvio 3. Menetelmien avulla päästään asetettuun tavoitteeseen (Kaikko & Friis 2013, 112).

Lastensuojelutyössä menetelmät ovat välineitä, joilla päästään tiettyyn tavoitteeseen. Menetelmillä voidaan tavoitella erilaisia asioita, kuten asiakkaan kuulluksi tuleminen. Menetelmien tehtävänä on selkeyttää asiakkaan tilannetta, toimia keskustelun apuvälineenä sekä muutoksen vauhdittajana. Läheisverkoston ja viranomaisten yhteistyö vahvistuu menetelmien avulla ja samalla läheiset pääsevät osallisiksi. Menetelmien avulla päästään asetettuun tavoitteeseen (Kaikko & Friis 2013, 112).

Yhteistyön vahvistamisen menetelmiä on erilaisia. Muutamina esimerkkeinä ovat tulevaisuus- ja ennakointidialogit. Ne ovat verkostokokouksia, joihin kutsutaan Arnkilin

(2004, 59, 64) mukaan ne henkilöt, jotka asiakas haluaa kutsua. Verkostokarttaa käytetään kartoittamaan lapsen ja läheisten välisiä positiivisia ja negatiivisia suhteita. (THL 2019, Ahlroth & Kurganova 2007, 25 – 26.)

Menetelmät, joilla läheisverkoston mahdollisuuksia pyritään selvittämään, voivat vaihdella. Tietyn menetelmän käyttöä merkityksellisemmäksi nousee läheisten kartoittaminen ja heidän kutsumisensa mukaan työskentelyyn. Lastensuojelutyössä ei tulisi rajoittaa työskentelyä pelkän verkostokartan tekemiseen, vaan tämän lisäksi tulisi pyrkiä selvittämään, kuinka läheiset voivat ja haluavat olla lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen ja hänen perheensä tukena. (Vuorio 2008, 21.)

4.1 Läheisneuvonpito

Läheisneuvonpito (Family Group Conference) kehitettiin Uudessa-Seelannissa 1980-luvun lopussa. Suomeen läheisneuvonpito rantautui Ruotsin kautta vuonna 1997. Suomalaiseen lastensuojeluun läheisneuvonpitoa juurrutettiin vuosina 1997 – 2000 valtakunnallisella läheisneuvonpidon kehittämis- ja tutkimushankkeella, joka oli osa Huostaanotto-projektia. (Reinikainen 2007, 5.)

Läheisneuvonpito on lapsilähtöinen sosiaalityön menetelmä, jonka tarkoituksena on lisätä lapsen ja hänen läheistensä osallisuutta liittyen heitä koskevan asian ratkointaan (ks. Kuvio 4). Jotta lapsen tilanteesta saadaan mahdollisimman laaja kuva, läheisille tarjotaan mahdollisuus tuoda omat näkemyksensä tilanteesta. Läheiset voivat aktiivisesti ottaa osaa tilanteen ratkomiseen ja samalla osallistua lapsen tukemiseen. (Stubb 2017, 3.)

Kuvio 4. Läheisneuvonpidon avulla lapsen ja läheisten osallisuus kasvaa (Stubb 2017, 3; European Network on Family Group Conference 2019).

Läheisneuvonpitoon kutsutaan sosiaalityöntekijä, lapsi perheineen ja läheisineen sekä lapselle nimetty oma avustaja. Läheisneuvonpidon koollekutsujana toimii ulkopuolinen taho, joka on osallistujiin nähden puolueeton. Koollekutsujan tehtävänä on järjestää ja organisoida neuvonpidot sekä hoitaa osallistujien tiedottamisen. (Heino 2000, 10, 14 – 15.) Turussa läheisneuvonpidon koollekutsujana toimii Nuorten turvatalo.

Läheisneuvonpito on selkeästi jäsennelty menetelmä, joka jakautuu kolmeen perusvaiheeseen. Neuvonpidon etukäteisvalmistelu on aikaa vievää ja tapahtuu ennen läheisneuvonpitokokousta. Kokouksen jälkeen sovitaan seurannasta. (Heino 2000, 13-14.)

Kun on päätetty läheisneuvonpidon järjestämisestä, alkaa valmisteluvaihe. On tärkeää motivoida lasta ja hänen läheisiään osallistumaan läheisneuvonpitoon. Lapsi ja hänen läheisensä miettivät, keitä läheisiä he haluavat neuvonpitoon kutsua. Erityisesti lapsen kannalta on tärkeä pohtia, keitä läheisiä neuvonpitoon kutsutaan. Sosiaalityöntekijän tehtävänä on selvittää viranomaistahoja, jotka ovat jo kytkeytyneet lapsen tilanteeseen. Yhdessä asianomaisten kanssa pohditaan, keiden viranomaistahojen olisi tarpeen olla paikalla. (Heino 2000, 25 – 26.) Läheisneuvonpitoon järjestetään ruokatarjoilu ja tarvittaessa esimerkiksi lastenhoito tai tulkkaus (Vuorio 2008, 17). Läheisver-

kostolle on olennaista tarjota aidosti mahdollisuus osallistua läheisneuvonpitoon ja tämän vuoksi läheisneuvonpidon ajankohta ei pitäisi määrittyä vain viranomaisnäkökulmasta (Vuorio 2008, 28).

Varsinainen läheisneuvonpitokokous on jaettu kolmeen vaiheeseen: tiedonanto, läheisten keskinäinen neuvonpito sekä suunnitelman esittäminen ja hyväksyminen. Koollekutsuja toimii kokouksen puheenjohtajana. Kokous alkaa tiedonantovaiheella. Tiedonantovaiheen tavoitteena on osallistujien mahdollisuus kuulla toistensa näkökulmia. (Heino 2000, 43 – 47.) Vanhempien ongelmien sijaan huoli suunnataan lapsen ja hänen tilanteeseensa. Tiedonantovaiheessa kaikki mukaan kutsutut viranomaiset käyvät vuorollaan läpi yhteenvetonsa. Perheellä on mahdollisuus esittää kysymyksiä yhteenvetoihin liittyen. (Stubb 2012, 8.)

Läheisneuvonpidon toinen vaihe on läheisten keskinäinen neuvonpito. Koollekutsujan tehtävänä on pitää huolta, että kaikki oleellinen tieto on tullut esille. Koollekutsuja kertoo kysymykset, joihin läheisten tulisi yhdessä löytää vastaukset neuvonpidon aikana. Tässä vaiheessa koollekutsuja ja viranomaiset poistuvat odottamaan läheisten keskinäisen neuvonpidon ajaksi muualle. (Heino 2000, 47.)

Läheisten keskinäisessä neuvonpidossa yhtenä tavoitteena on käsitellä lapsen tilannetta. Läheisten tulee tuottaa neuvonpidon aikana lasta koskeva suunnitelma. Suunnitelmassa vastataan tiedonantovaiheessa tuotettuihin kysymyksiin. Tavoitteena on löytää lapsen kannalta turvallisia ratkaisuja ja kartoittaa läheisverkostoa, joka voi olla perheen tukena. (Heino 2000, 48 – 49; 2018.)

Kun läheiset ovat valmiita keskinäisessä neuvonpidossaan, he kutsuvat paikalle koollekutsujan ja viranomaiset. Suunnitelman esittelyvaiheessa koollekutsuja toimii jälleen puheenjohtajana. Läheiset esittelevät tekemänsä suunnitelman, jonka sosiaalityöntekijä hyväksyy. Suunnitelma läpikäydään kohta kohdalta ja siihen tehdään tarkennuksia ja muutoksia tarvittaessa. Tarkentunut suunnitelma kirjataan kaikkien näh-

täville. Sosiaalityöntekijän tehtävänä on tarkastella suunnitelmaa lapsen edun kannalta. Koollekutsuja käy suunnitelman läpi vielä kertaalleen ja pitää huolen, että suunnitelma on tarpeeksi konkreettinen ja jokainen on sitoutunut omaan osaansa suunnitelman toteutumiseksi. (Heino 2000, 49 – 50.)

Suunnitelman hyväksymisen jälkeen sovitaan, miten toteutumista seurataan ja milloin seurantakokous pidetään. Suunnitelman allekirjoittaminen edistää sen toteutumista ja siihen sitoutumista. Suunnitelmat jaetaan niille, joiden on sovittu osallistuvan sen toteuttamiseen. (Heino 2000, 50 – 51.)

Seurantakokous valmistellaan samoin, kun läheisneuvonpitokin. Usein on hyödyllistä, että sama koollekutsuja toimii myös seurantakokouksessa. Seurantakokouksessa ovat paikalla usein samat henkilöt kuin ensimmäisessä läheisneuvonpidossa. Seurantakokous mukailee paljon ensimmäistä läheisneuvonpidon kokousta. Seurantakokouksessa esityslistana toimii läheisneuvonpidossa tehty suunnitelma. Aiemmin yhdessä kirjoitetut tiedot ja tuotokset on hyvä olla kaikkien saatavilla seurantakokouksessa. (Heino 2000, 54.)

Koollekutsuja kertoo läheisneuvonpidossa tehdystä suunnitelmasta. Viranomaiset kertovat oman näkökulmansa, minkälaisia muutoksia lapsen tilanteessa on tapahtunut ja onko huoli lapsesta vähentynyt. Tämän jälkeen läheiset vetäytyvät jälleen omaan kokoukseensa. (Heino 2000, 54.)

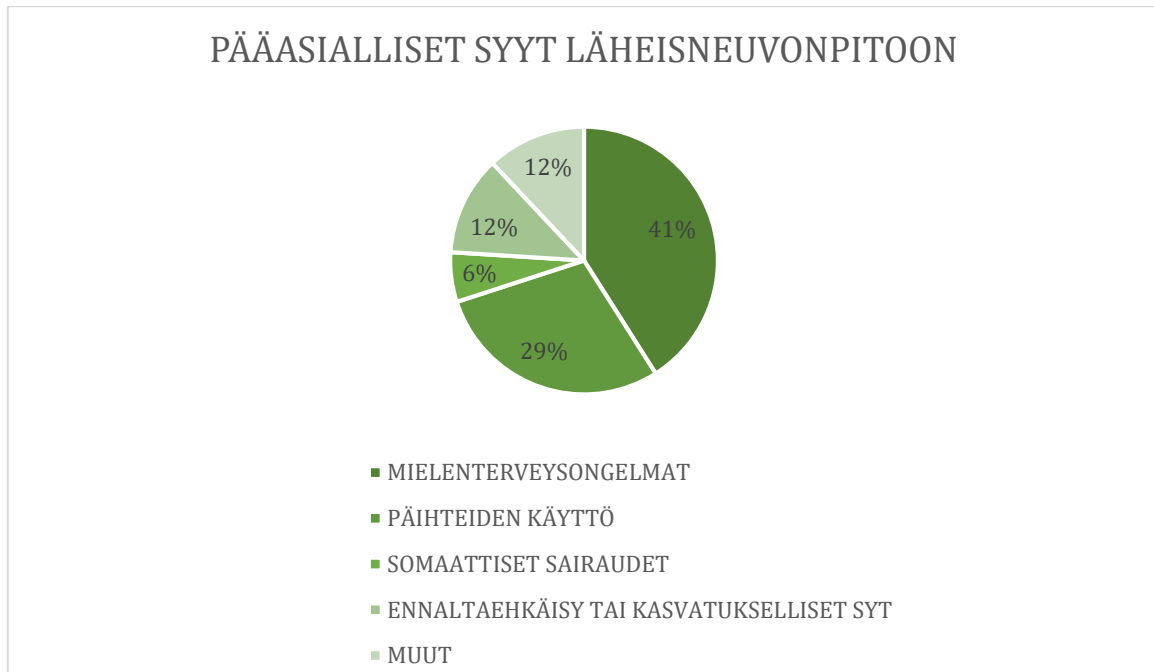
Läheisten keskinäisessä kokouksessa tavoitteena on keskustella ja arvioida kohta kohdalta suunnitelman toteutumista. (Heino 2000, 55.) Läheiset kertovat viranomaisille heidän arvionsa suunnitelman toteutumisesta. Arvio käydään läpi kohta kerrallaan ja läheiset voivat halutessaan kertoa omista huolistaan tai lisätuen tarpeesta. Koollekutsuja tekee tarvittaessa tarkennuksia ja toimii tulkitsijana ja viestin selkiyttäjänä. Koollekutsujan tehtävänä on myös pitää huolta, etteivät läheiset ja viranomaiset koe itseään syyllistetyiksi, vaikka suunnitelma ei olisikaan kaikilta osin toteutunut. (Heino 2000, 55.)

Seurantakokouksessa päätetään jatkosta. Koollekutsujan tehtävänä on tehdä läheisneuvonpidosta yhteenvetoa ja selvittää, tarvitaanko uutta suunnitelmaa, miten seuranta halutaan jatkaa ja tarvitseeko joku tukea tehtävässään tai tarvitaanko jatkossa muita palveluita. Jos kokous päättyy siihen, ettei lastensuojeluasiakkuuteen ole enää tarvetta, asiakkuus lopetetaan. (Heino 2000, 53 – 55.)

Läheisneuvonpitoa on järjestetty Turussa vuodesta 2009 ja Suomen Punaisen Ristin Nuorten turvatalo toimii koollekutsujana siinä. Turun kaupunki rahoittaa läheisneuvonpidon ja on vuosittain antanut määrärahan koollekutsujan palkkaukseen. Läheisneuvonpidon toiminnan tueksi on perustettu läheisneuvonpidon ohjausryhmä, jonka tehtävänä on kehittää sekä seurata ja tukea koollekutsujan työtä. Ohjausryhmässä kehitetään menetelmää Turun lastensuojelun tarpeisiin. Vuonna 2017 ohjausryhmä koontui kaksi kertaa. Ohjausryhmään kuuluu muun muassa Turun kaupungin johtava sosiaalityöntekijä, eri alueiden sosiaalityöntekijöitä, sosiaalipäivystyksen perheohjajia sekä johtaja. (Stubb 2017, 3 – 4.)

Läheisneuvonpidon asiakkuuksia oli vuonna 2017 yhteensä 17 perheessä. Samana vuonna järjestettiin yhteensä kaksikymmentä läheisneuvonpitokokousta sekä seurantakokousta. Läheisneuvonpidon asiakkuuksista vuonna 2017 enemmistö oli avohuollon asiakkaita. Sijaishuollon asiakkaita oli kahdeksan. (Stubb 2017, 8 – 10.)

Pääasiallisia syitä läheisneuvonpitoon vuonna 2017 oli muun muassa mielenterveysongelmat, päihteiden käyttö, somaattiset sairaudet, ennaltaehkäisy tai ristiriidat perheessä (ks. Kuvio 5). Avohuollon ja sijaishuollon puolella syyt läheisneuvonpitoon ovat olleet erilaisia. Avohuollossa syyt ovat olleet jo vuosia samat, vanhempien jaksamisen tukeminen ja muun läheisverkostolta saatavan tuen kartoittaminen. Suurimmassa osassa avohuollon perheitä on lisäksi ollut tavoitteena huostaanoton ehkäisy. Sijaishuollossa suurimpana asiakasryhmänä ovat olleet lapset, joiden sijaishuoltopaikalla ja biologisella suvulla on ongelmia vuorovaikutuksessa tai luottamuksessa. (Stubb 2017, 8.)

Kuvio 5. Pääasialliset syyt läheisneuvonpitoon (Stubb 2017, 10).

4.2 Akuuttiläheisneuvonpito

Läheisneuvonpidosta on kehitetty toinen menetelmä, jota kutsutaan akuuttiläheisneuvonpidoksi. Akuuttiläheisneuvonpidon kehittämisessä olivat mukana Turun kaupungin sosiaalipäivystys sekä Nuorten turvatalo, joka toimii läheisneuvonpitojen koordinoijana sekä koollekutsujana. Akuuttiläheisneuvonpidon kehittäminen on toteutunut toiminnallisen opinnäytetyön kautta kehittämishankkeena. (Ilvonen 2016). Hanketta pilotoitiin vuoden 2015 lokakuusta vuoden 2016 huhtikuuhun. (Ilvonen 2016, 36.) Akuuttiläheisneuvonpidosta ei ole tehty kirjallisuutta, joten käytän opinnäytetyössäni samoja käsitteitä, joita on käytetty Nuorten turvatalon läheisneuvonpidon toimintakertomuksessa ja vuonna 2016 tehdyssä toiminnallisessa opinnäytetyössä.

Akuuttiläheisneuvonpito nimensä mukaisesti toimii saman kaavan mukaan kuin läheisneuvonpito, mutta se käynnistyy totuttua varhaisemmassa vaiheessa, jo ensimmä-

mäisen lastensuojeluilmoituksen saavuttua. Akuuttiläheisneuvonpito on siis ennaltaehkäisevää työtä. Akuuttiläheisneuvonpidon tavoitteena on toimia kokonaisvaltaisena menetelmänä arvioida lapsen palvelutarvetta. Sen avulla voidaan selvittää kokonaistilannetta ja kartoittaa tarvittavia tukitoimia ilman, että asiakkaalle ei synny ylimääräisiä käyntejä sosiaalitoimeen. (Ilvonen 2016, 37; Stubb 2016, 3 – 4.)

Valmisteluvaihe käynnistyy akuuttiläheisneuvonpidossa, kun sosiaalipäivystyksen sosiaalityöntekijä sekä perheohjaaja arvioivat, olisiko akuuttiläheisneuvonpidosta perheelle hyötyä. Perheohjaaja ottaa yhteyttä ensimmäisen kerran puhelimitse ja sopii asiakkaan kanssa kotikäynnistä, johon mukaan tulee läheisneuvonpidon koollekutsuja Nuorten turvatalolta. Kotikäynnillä perheohjaaja tekee kartoituksen lastensuojelullisesta huolesta ja kokonaistilanteesta, kun taas läheisneuvonpidon koollekutsuja keskittyy asiakkaan läheisverkoston kartoittamiseen erilaisten menetelmien avulla. Kotikäynnillä allekirjoitetaan mahdollinen toimeksianto ja sovitaan neuvonpitoon kutsuttavat läheiset ja viranomaiset sekä lapselle nimetään avustaja. (Ilvonen 2016, 38; Stubb 2016, 3 – 4.)

Koollekutsujan vastuulle jää käytännön asiat, kuten tilojen varaaminen ja tarjoilut. Koollekutsujan tehtävänä on myös olla yhteydessä läheisiin ja valmistella heidät neuvonpitoa varten. Perheohjaaja vastaa viranomaisten välisestä yhteydenpidosta ja sopimuksen mukaan kutsuu heidät neuvonpitoon tai pyytää heiltä asiakasta koskevat yhteenvedot. (Ilvonen 2016, 38.)

Akuuttiläheisneuvonpidossa tiedonantovaihe on lähes samanlainen kuin perinteisessä neuvonpidossa. Eroavaisuutena akuuttiläheisneuvonpidon tiedonantovaiheessa on, että yhteenvedojen ja niistä syntyneiden keskustelujen pohjalta muodostetaan kysymykset, joihin läheisten tulisi saada ratkaisut heidän keskinäisessä neuvonpidossa. Perinteisessä läheisneuvonpidossa sosiaalityöntekijä muodostaa kysymykset jo ennen läheisneuvonpitokokousta. (Ilvonen 2016, 38.)

Läheisten keskinäinen neuvonpito ei eroa perinteisestä läheisneuvonpidosta. Kun läheiset ovat esitelleet valmiin suunnitelman, perheohjaaja tai asiakkaan vastuusosiaalityöntekijä hyväksyy suunnitelman tai pyytää siihen tarkennuksia. Suunnitelman hyväksymisen jälkeen sovitaan jatkosta ja seurantakokouksesta. Koollekutsujan tehtävänä on kirjata läheisten suunnitelma kirjalliseen muotoon ja lähettää se sovituille tahoille. Neuvonpidossa tehty suunnitelma toimii tulevan seurantakokouksen esityslistanä. (Ilvonen 2016, 38.)

Kuvio 6 Pääasialliset syyt akuuttiläheisneuvonpitoon (Stubb 2017, 10).

Pääasiallisina syinä akuuttiläheisneuvonpitoon ovat olleet mielenterveysongelmat, somaattiset sairaudet sekä ennaltaehkäisy ja kasvatukselliset syyt (ks. Kuvio 6). Vuonna 2017 järjestettiin seitsemän akuuttiläheisneuvonpitoa, joista vain kaksi johti lastensuojeluasiakkuuteen. Akuuttiläheisneuvonpito toimi tavoitteidensa mukaan ennaltaehkäisevästi. (Stubb 2016, 3 – 4, 11.)

4.3 Tavoitteena osallisuus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2018) määrittelee osallisuuden tunteena, joka syntyy, kun ihminen on osallisena jossakin yhteisössä. Tällaisia yhteisöjä voivat olla työn, opiskelun tai harrastustoiminnan yhteisöt. Yhteisöissä osallisuus käy ilmi toisten arvostuksena, tasavertaisuutena sekä luottamuksena. Myös vaikuttamismahdollisuudet koetaan osallisuudeksi (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.) Vuorenmaa (2016, 19 – 20) määrittelee väitöskirjassaan osallisuuden abstraktiksi monitieteiseksi ja monilottuvaksi käsitteeksi, jonka määrittely on osoittautunut hankalaksi. Vaikka osallisuutta käytetään laajasti, sille ei ole muodostunut yhtenäistä määritelmää. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen (2019) mukaan osallisuus merkitsee mukana oloa, vaikuttamismahdollisuuksia ja huolenpitoa. Tässä opinnäytetyössä keskityn osallisuuteen erityisesti lastensuojelussa.

Vuonna 2014 astui voimaan sosiaalihuoltolaki. Lain yhtenä tarkoituksena on edistää asiakaslähtöisyyttä ja asiakkaan osallisuutta sekä parantaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 1§.) Myös lastensuojelulain keskeisimpänä periaatteena on turvata lapselle mahdollisuus osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissa. (Lastensuojelulaki 417/2007 4§.)

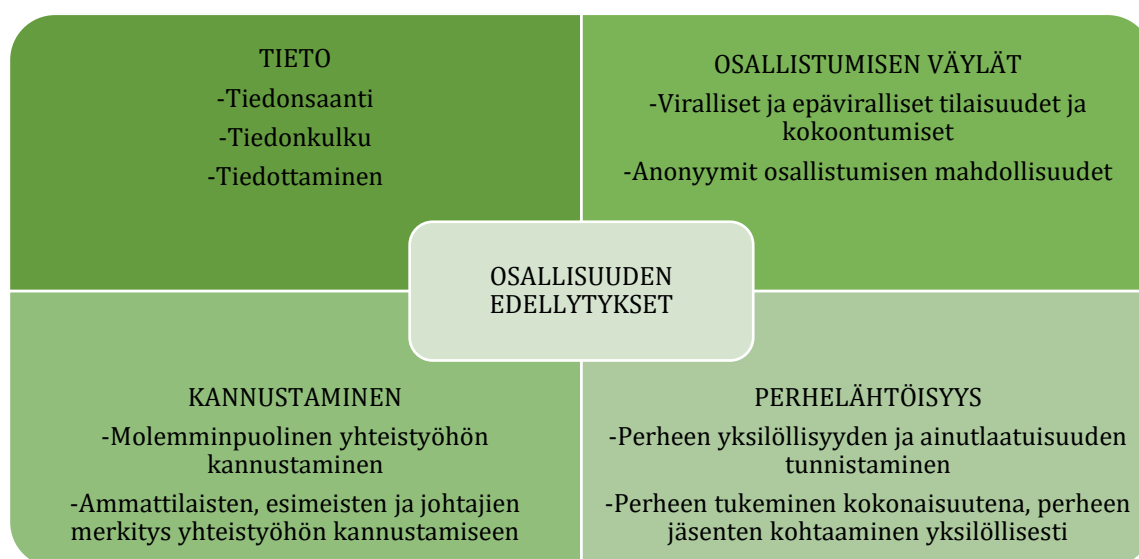
Kun lastensuojelussa puhutaan osallisuudesta, korostuu silloin usein lapsen osallisuus päätöksenteossa. Osallisuus lastensuojelun päätöksenteossa velvoittaa, että lapselle annetaan mahdollisuus ilmaista ja saada tukea oman mielipiteensä ilmaisemiseen. Lapsella täytyy olla myös riittävästi tietoa omista oikeuksistaan ja käsiteltävistä asioista. Yksi osallisuuden muoto on kieltäytyminen. Lapsen ei ole kuitenkaan pakko tuoda mielipiteitään esiin, mutta siihen tulee antaa mahdollisuus. (Pollari & Hoikkala 2016.)

Tämän kehittämistyön tavoitteena on kasvattaa läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon tunnettuutta. Näiden menetelmien avulla pyritään vahvistamaan viranomaisten ja läheisten yhteistyötä, jonka ansiosta läheisten osallisuus lisääntyy. Vuorenmaan (2016, 7) tutkimuksen mukaan vanhemmuuden huolet, stressi ja hankaluudet saada apua läheisiltä heikentävät vanhempien osallisuutta. Vanhempien riittävät

vaikutusmahdollisuudet ja päätöksentekoon osallistuminen oman lapsen asioissa sekä riittävät tiedot kunnan lapsi- ja perhepalveluista taas lisäävät osallisuutta.

Lasten ja perheiden osallisuuden edellytyksiksi on määritelty neljä tekijää (ks. Kuvio 7). Osallisuuden edellytyksinä ovat tieto, osallistumisen väylät, kannustaminen sekä perhelähtöisyys. Perheet kokevat merkitykselliseksi tiedonsaannin palveluista sekä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. (Kallinen, Laitinen, Lantela, Leinonen, Nikupeteri, Nurmi & Turunen 2018, 20).

Osallistumisväylät voivat olla virallisia ja epävirallisia tilaisuuksia ja paikkoja, joissa on mahdollista tulla kuulluksi ja päästä keskustelemaan. Järjestettyjen osallistumismahdollisuuksien lisäksi on tärkeä toteuttaa anonyymeja mahdollisuuksia osallistua. Kannustaminen koetaan myös tärkeäksi osallistumisväylien lisäksi. Kallisen ja muiden (2018, 20 – 21) tutkimuksen mukaan lapset, nuoret ja vanhemmat kokevat tärkeäksi, että heitä kannustetaan osallisuuteen. Tutkimuksessa ilmenee myös osallisuuden keskeisenä edellytykseksi perhelähtöisyyden. Perhelähtöisyys tarkoittaa, että perhe ja sen läheiset tunnustetaan yksilöllisiksi sekä ainutlaatuisiksi sekä he tulevat kuulluksi. Tutkimuksessa Lapset ja heidän perheet kokevat osallisuuden ja kuulluksi tulemisen lähtökohdaksi arvostavan ja vastavuoroisen kohtaamisen. (Kallinen ym. 2018, 21.)

Kuvio 7. Osallisuuden edellytykset (Kallinen ym. 2018, 20)

Lasten ja hänen läheisten aktiivinen toiminta ja osallisuus ovat avaimia onnistumiseen sosiaalityössä. (Laitinen & Niskala 2013, 9 – 13). Aarnio (2018, 137) antaa esimerkiksi artikkelissaan tilanteen, jossa sijoituksen alkuvaiheessa ei huomioitaisi monimuotoista kriisiä. Huomiotta jättäminen voisi vaikeuttaa asiakkaan osallisuutta, sillä kriisiin ei ole osattu antaa oikeanlaista apua. Lasten ja perheiden mahdollisuus osallistua palveluiden kehittämiseen on tärkeää. Asiakkaiden ollessa mukana palveluiden kehittämisessä muodostuu heille suurempi luottamus auttajatahoihin ja auttamistyön edellytykset paranevat. (Jokinen & Stenvall & Palsanen 2018, 226.) Oman kokemukseni mukaan tärkeään rooliin nousee lapsen ja läheisten tukeminen ja kannustaminen osallisuuteen. Tällä tavoin asiakas voi aidosti vaikuttaa ja osallistua häntä koskeviin asioihin. Asiakkaiden osallisuuteen on myös kehitetty menetelmiä, joiden avulla heidät saadaan osallisiksi heitä koskevissa asioissa, kuten läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito.

5 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT

Kehittämistyössä käyttämäni menetelmät olivat haastattelu, ideariihi ja benchmarking. Nämä menetelmät valikoituivat käyttöni, sillä niiden avulla sain tietoa monesta eri näkökulmasta. Menetelmät ovat luotettavia sekä päteviä, sillä sain niiden avulla selvitettyä vastaukset tutkimuskysymyksiini.

Tämän kehittämistyön menetelmistä ideariihi ja haastattelu antoivat omaohjausryhmän sekä asiantuntijan näkökulman läheisneuvonpidosta ja akuuttiläheisneuvonpidosta ja niiden hyödyllisyydestä. Benchmarking antoi tietoa muiden toimijoiden tavasta käyttää läheisneuvonpitoa. Valitsin nämä menetelmät, sillä ne tukevat hyvin toisiaan ja niiden avulla sai tietoa eri näkökulmista.

5.1 Asiantuntijahaastattelu

Sekä Hirsijärvi & Hurme (2015, 34) että Ruusuvuori & Tiittula (2005) kertovat haastattelua käytettävän usein tiedonkeruumenetelmänä sekä tutkimus- että kehittämistyössä. Haastattelu on joustava menetelmä ja se sopii hyvin erilaisiin tutkimustarkoituksiin (Hirsijärvi & Hurme 2015, 34). Haastattelun avulla voidaan haluta korostaa yksilöä, jolla on mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 106.)

Haastatteluja on erilaisia ja haastattelumenetelmän valinta vaatii pohdintaa siitä, minkälaista haastattelua toivotaan ja minkälaista tietoa halutaan. Haastattelumenetelmätyyppejä on esimerkiksi temahaastattelu, syvähaastattelu ja ryhmähaastattelu. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 106.) Tästä syystä valitsin yhdeksi menetelmäksi asiantuntijahaastattelun, jotta sain korostettua hänen mielipiteitä.

Toteutin asiantuntijahaastattelun keväällä 2019 Turun sosiaalikeskuksessa. Haastattelin sosiaalipäivystyksen sosiaalityöntekijää, sillä hänellä on kokemusta akuuttiläheisneuvonpidosta. Haastateltava työskentelee sosiaalipäivystyksen sosiaalityöntekijänä ja hänellä on myös kokemusta sosiaalipäivystyksen perheohjaajan tehtävistä.

Olin miettinyt haastattelua varten valmiiksi käsiteltäviä teemoja ja kysymyksiä. Päädyin tekemään haastattelut puolistrukturoituina, jolloin kysymykset on valmisteltu ennakoon (liite 1). Haastattelutilanteessa valikoin kysymyslistaltani oleellimmat kysymykset haastattelun edetessä. Keksinkin myös uusia kysymyksiä, jotka tulivat mieleeni haastattelun aikana. Äänitin ja litteroin haastattelun.

Asiantuntijahaastattelun avulla pyrin saamaan laajempaa ja selkeämpää kuvaa läheisneuvonpidosta ja akuuttiläheisneuvonpidosta. Erityisesti minua kiinnosti saada lisätietoa akuuttiläheisneuvonpidon pilotista ja haastateltavan näkökulmia Turussa toteutuneesta sosiaalipalveluiden organisaatiouudistuksesta. Haastattelun avulla saadut vastaukset olivat valideja, sillä ne vastaavat tutkimuskysymyksiini. Menetelmän luotettavuudesta on vaikea kertoa, sillä haastatteluja oli vain yksi. Haastatteluja olisi kannattanut tehdä useampi. Useamman haastattelun avulla, olisin saanut enemmän analysoitavaa aineistoa. Haastatteleamalla useampaa asiantuntijaa, erilaisia näkemyksiä olisi tullut enemmän. Koin sosiaalityöntekijöiden työtilanteen olevan kiireinen Turussa. Organisaatiouudistus hakee vielä muotoaan ja sosiaalityöntekijöiden päivät ovat varmasti kiireisiä. Tästä syystä en halunnut aiheuttaa sosiaalityöntekijöille lisää työtaakkaa haastatteluilla.

5.2 Benchmarking

Benchmarking eli vertailukehittäminen on menetelmä, jonka tarkoituksena on vertailla muiden toimijoiden toimintaa. Usein benchmarkingissa tutkitaan menestyksestä organisaatiota ja sen toimintaansa sekä työtapoja. Benchmarkingilla pyritään oppimaan toimivia tapoja ja syitä menestykselle. Vertailukohteena voivat olla muut samankaltaiset organisaatiot ja kilpailijat. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 186.)

Kuusisto (2013, 96) kertoo benchmarkingin olevan oman toiminnan vertaamista muiden toimintaan. Ajatuksena on oman toiminnan kyseenalaistaminen ja kriittinen tarkastelu. Vertailu auttaa tunnistamaan oman toiminnan heikkouksia ja laatimaan niille parempia toimintatapoja. (Kuusisto 2013, 96.) Käyttäessäni Benchmarkingia kehittämistyöni menetelmänä tavoitteenani oli saada alan muilta toimijoilta hyviä kehitysideoita käyttäen läheisneuvonpitoa ja akuuttiläheisneuvonpitoa. Omien työskentelytapojen tarkastelu ja vertaaminen muiden toimintaan voi viedä eteenpäin yrityksen toimintaa monella tavalla (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 186).

Vertailin muutamia toimijoita, jotka käyttävät työssään läheisneuvonpitoa. Tutkin heidän internetsivuilta tietoa ja selvitin heidän toimintatapojaan. En kuitenkaan saanut haastateltua ketään muun toimijan työntekijää. Lähetin muutamaa paikkaan sähköpostia, mutta en saanut niihin vastausta. Vertailukohteiksi valikoituivat Helsingin kaupunki sekä European Network on Family Group Conference.

Tavoitteenani oli saada vastauksia tutkimuskysymyksiini ja ideoita tuotostani varten. Tein muutaman kohdan muistilistan itselleni asioista, joita haluan vertailla (Liite 3). Koen, että benchmarking -haastatteluiden avulla olisin saanut enemmän tietoa saman alan toimijoista ja heidän näkemyksistään läheisneuvonpidosta. Kuitenkin pelkästään internettiä selaamalla sain paljon ideoita opinnäytetyötäni varten. Benchmarkingilla sain vastauksia tutkimuskysymyksiini, joten menetelmää voidaan pitää pätevänä. Benchmarkingin avulla olisi saanut varmasti paljon hyödyllistä tietoa, jos haastatteluja olisi tehty tai vertailukohteita olisi ollut useampi.

5.3 Ideariihi

Ideariihi, Brainstorming, ja ideointityöpaja tarkoittavat kaikki samaa ja ovat Ojasalo, Moilanen & Ritalahti (2015, 160) mukaan luovia ongelmanratkaisumenetelmiä. Tässä

työssä käytän termiä ideariihi. Ideariihikokouksessa on yleensä kuudesta kahteen-toista henkilöä ja ryhmänvetäjä. Ryhmänvetäjän avulla pyritään keksimään uusia ratkaisuja ja lähestymistapoja ongelmiin. (Ojasalo, Moilanen, Ritalahti 2015, 160.) Ideariihen kautta tuotetaan suuri määrä ideoita, joiden avulla ongelmia voitaisiin ratkaista. Niiden joukoista valitaan parhaat ideat. Muut seuloitut ideat kannattaa säilöä, sillä niille saattaa olla tulevaisuudessa käyttöä. (Harisalo 2011, 79.)

Sekä Harisalo (2011, 80) että Ojasalo, Moilanen & Ritalahti (2015, 161), kertovat ideariihen eri vaiheista. Harisalo (2011, 80) kirjoittaa vaiheita olevan seitsemän ja Ojasalo, Moilanen & Ritalahti (2015, 161) kirjoittavat vaiheita olevan neljä. Molemmissa teoksissa on selkeästi muutamia yhteneväisyyksiä, kuten ideariihi tulisi aloittaa ongelman esille tuomisella ja tavoitteiden asettamisella. Seuraavaksi tulisi lämmitellä, jonka tarkoituksena on luoda innostusta ja vapautua turhista ennakkoluuloista. Kolmas vaihe on varsinainen ideariihi, jossa tuodaan kaikki ideat esille vapaasti. Ryhmänvetäjän tehtävänä on kirjata ideat taululle ja aktivoida ryhmäläisiä eri menetelmin. Viimeinen yhtenevä vaihe on lopullinen idean valinta ja ideariihikokouksen päättäminen. (Harinen 2011, 80 – 89; Ojasalo, Moilanen, Ritalahti 2015, 161.)

Ideariihen ryhmänvetäjänä ollessani halusin painottaa ryhmälle klassisen ideariihen periaatteita, jotka Nummi (2016, 10) teoksessaan mainitsee:

1. Vältä kriittisyyttä
2. Keskity määrään, älä laatuun
3. Salli epätavallisetkin ideat
4. Kehitä muiden ideoita

Toteutin ideariihen keväällä 2019 Nuorten turvatalolla. Ideariiheen osallistui seitsemän henkilöä, jotka kuuluvat läheisneuvonpidon omaohjausryhmään. Osallistujina oli Turun sosiaalipäivystyksen perheohjaajia ja sosiaalityöntekijöitä, Turussa sijaitsevan perhetukikeskuksen johtaja sekä Nuorten Turvatalon johtaja ja kriisi- ja perhetyöntekijä. Kaikki osallistujat, yhtä lukuun ottamatta, tunsivat menetelmät hyvin ja olivat käyttäneet niitä työssään. Ideariihi kesti noin puolitoista tuntia.

Omaohjausryhmällä on ollut tapana syödä lounasta kokouksen aluksi ja niin teimme tälläkin kertaa. Lounastaminen aluksi oli mielestäni hyvä idea, sillä ideariihen saatiin rento ja lämmin tunnelma. Kerroin syönnin lomassa ideariihen tarkoituksista ja tavoitteista. Lounaan jälkeen siirryimme Nuorten turvatalon olohuoneeseen ja kertosin ideariihen tavoitteen. Olin valmistellut teemoittain kysymyksiä (liite 2), joiden avulla ryhmä voisi edetä tehtävässään. Jaoin ryhmän kahtia siten, että molemmissa ryhmissä oli yksi Nuorten turvatalon työntekijä. Ryhmillä oli noin kaksikymmentä minuuttia aikaa keskustella ja ideoida.

Ideariihessä syntyi paljon keskustelua ja jokainen jäsen pääsi tuottamaan omia ideoita. Jokainen esitetty idea otettiin kritisoimatta vastaan ja keskustelussa säilyi positiivinen henki osallistujien välillä. Toiset osallistujista osallistuivat keskusteluun aktiivisemmin kuin toiset. Tämä saattoi johtua siitä, että heillä oli enemmän kokemusta menetelmien käytöstä.

Aluksi olin epäileväinen, ehtisikö omaohjausryhmän jäsenet ylimääräiseen kokoukseen, sillä koin sosiaalipalveluissa työskentelevien olevan valmiiksi kiireisiä organisatiouudistuksen vuoksi. Ideariihi onnistui kuitenkin mielestäni hyvin ja osallistujia oli mielestäni tarpeeksi. Jos osallistujia olisi ollut vähemmän, olisi tärkeitä ideoita ja mielipiteitä saattanut jäädä pimentoon. Suurempi määrä osallistujia olisi tuonut vain positiivista mukanaan ja ideoita olisi saatu vielä suuremmalta joukolta. Ideariihi oli myös pidetty mielestäni oikealle kohderyhmälle, sillä mukana olleet henkilöt käyttävät läheisneuvonpitoa ja akuuttiläheisneuvonpitoa työssään ja heidän avullaan menetelmiä saadaan tunnetummaksi ja niiden käyttö lisääntyy. Ideariihestä saatiin vastauksia tutkimuskysymyksiini, joten menetelmää voidaan pitää pätevänä. Kuitenkaan ideariihettä ei pysty toistamaan sellaisenaan toisessa samankaltaisessa ympäristössä, sillä kysymykset ja teemat oli määritelty nimenomaan tilaajaani varten.

5.4 Menetelmien analysointi

Tehtyäni kehittämistyön menetelmät aloitin aineiston analysoinnin. Aloitin analysoinnin haastattelusta, sillä olin tehnyt haastattelun ensimmäisenä. Kävin läpi litterointeja ja alleviivasin mielestäni keskeisiä lauseita ja sanoja. Tämän jälkeen tarkastelin alleviivaamiani sanoja ja muodostin niistä erilaisia teemoja.

Ideariihen tulokset kirjoitin heti ideointitilanteessa ja sain myös ideariiheen osallistujilta muistiinpanot itselleni käyttöön. Alleviivasin muistiinpanoista mielestäni tärkeitä sanoja ja lauseita. Ideariihessä nousi esille samoja asioita, joita kävi ilmi myös asiantuntijahaastattelussa. Käytyäni läpi haastattelusta ja ideariihestä syntyneet materiaalit, lähdin vertailemaan muita toimijoita, jotka käyttävät läheisneuvonpitoa toiminnassaan. Vertailuista nousi esiin kehittämistyön kannalta tärkeitä teemoja, jotka yhdistelin ideariihestä ja haastattelusta syntyneisiin ideoihin. Lajittelin tulokset ensin pienempiin kokonaisuuksiin ja etsin yhtäläisyydet tulosten väliltä. Näin syntyi neljä suurempaa teemaa, jotka avaan seuraavassa luvussa.

6 TULOKSET JA NIIDEN ANALYSOINTI

Tässä luvussa esittelen kehittämistyön menetelmillä saamiani tuloksia ja analysoin niitä teemoittain. Ensimmäinen teema kuvaa läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon merkitystä. Toisessa teemassa kuvaan osallisuuden merkitystä läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon kannalta. Kolmannessa ja neljännessä luvussa teemoina ovat lyhyt ja ytimekäs esite on houkutteleva sekä läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon tunnettuuden kasvattamista.

6.1 Läheisneuvonpito koetaan toimivana menetelmänä

Sekä asiantuntijahaastattelussa, jossa haastattelin sosiaalipäivystyksen sosiaalityöntekijää, että ideariihessä kävi ilmi, että läheisneuvonpito on koettu voimaannuttavaksi ja asiakkaan läheisverkostoa aktivoivaksi menetelmäksi. Heinon (2000, 11 – 12) mukaan Läheisneuvonpito on voimavarakeskeinen ja asiakaslähtöinen menetelmä, joka perustuu kaikkien osapuolien vapaaehtoisuuteen. Läheisneuvonpito koettiin aidosti osallistavaksi menetelmäksi.

Ideariihestä sekä asiantuntijahaastattelusta tuotiin esille Nuorten turvatalon tilat. Tilat koettiin kotoisaksi ja turvalliseksi. Kuten Vuorio (2008, 17) mainitsee, läheisneuvonpitoon kuuluu osaksi ruokailu ja kahvittelu. Ruoka ja kahvittelu tuovat tilanteeseen rentoutta ja tilanne koetaan miellyttävämmäksi, kuin esimerkiksi pelkistetty kokoushuone. Tulokset osoittavat, että ympäristöllä ja huomioon ottavilla eleillä, kuten ruualla, on suuri merkitys kokouksen tunnelmaan.

Ideariihessä nousi esille läheisneuvonpidon monikäyttöisyys. Ideariihen osallistuja mainitsi, että läheisneuvonpitoa voidaan käyttää monissa eri tilanteissa ja erilaisten perheiden kanssa. Haastateltavan mielestä läheisneuvonpitoa voitaisiin käyttää kai-

kissa ikäluokissa ja monissa eri palveluissa. Kuitenkin sekä ideariihestä että asiantuntijahaastattelusta ilmeni, että asiakkaalla tulisi olla verkostoja, jotta läheisneuvonpito olisi toimiva menetelmä.

Kuullessani itse ensimmäisen kerran läheisneuvonpidosta, ajattelin sen olevan monimutkainen ja raskas. Läheisneuvonpidossa on kolme vaihetta, joista itse läheisneuvonpito jaetaan kolmeen osuuteen. (Heino 2000, 14). Asiantuntijahaastattelussa ilmeni sama ajatus, läheisneuvonpito voi ensikosketuksella vaikuttaa sekavalta menetelmältä, mutta kun menetelmän oppii tuntemaan, se koetaan aidosti käytännölliseksi menetelmäksi.

Tuloksista voi päätellä samaa, kuin Vuorio (2008, 21) kertoo artikkelissaan. Menetelmien käyttöä merkityksellisemmäksi nousee läheisten kutsuminen työskentelyyn sekä heidän aito kohtaaminen. Koen kuitenkin, että menetelmien avulla voidaan lisätä perheen ja läheisten osallisuutta.

6.2 Osallisuus vahvistaa läheisten ja viranomaisten yhteistyötä

Läheisneuvonpidon tarkoituksena on lisätä lapsen ja hänen läheistensä osallisuutta (Connolly 2006). Ideariihessä sekä asiantuntijahaastattelussa ilmeni, että läheisneuvonpitoa ja akuuttiläheisneuvonpitoa pidetään lasta ja hänen läheisiään aidosti osallistavana menetelmänä. Perhe pääsee osallistumaan heitä koskevien suunnitelmien tekköön. Tämän toteaa myös Vuorio (2008, 28) artikkelissaan. Tästä voi päätellä, että Turussa menetelmät toimivat niiden tarkoittamalla tavalla ja osallistavat asiakkaita.

Turussa tapahtunut organisaatiouudistus oli osa lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa. Hankkeessa tehtiin muun muassa muutosta kohti lapsi- ja perhelähtöisiä palveluita. Hankkeessa otettiin käyttöön toimintatapoja, joiden tarkoituksena on edistää asiakkaiden ja työntekijöiden osallisuutta ja vuorovaikutteista kohtaamista sekä mo-

niammatillista yhteisyyttä (LAPE, 2016, 5, 20.) Samoja teemoja nousee esiin myös läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon tavoitteista. Ideariihen osallistuja on kokenut läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon voimaannuttaviksi, asiakasystävällisiksi ja perhelähtöisiksi menetelmiksi, joiden nimenomaisena tarkoituksena on lisätä osallisuutta ja lapsen ja läheisten vaikutusmahdollisuuksia. Turun sosiaalipalveluiden organisaatiouudistuksen tavoitteiden ja läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon tavoitteiden yhteneväisyyksistä voi päätellä, että läheisneuvonpito sekä akuuttiläheisneuvonpito ovat päteviä menetelmiä käytettäväksi tässä uudessa organisaatiossa.

Ideariihessä nostettiin esille lapsen ja läheisten osallistuminen. Läheisneuvonpidossa sekä akuuttiläheisneuvonpidossa lapsi ja läheiset tekevät itse suunnitelman, jonka avulla haastavaan elämäntilanteeseen saadaan ratkaisu (Heino 2000, 48 – 49, 2018). Mielestäni tästä voi päätellä, että läheisneuvonpidossa tai akuuttiläheisneuvonpidossa osallistujat pääsevät lähemmäs tasavertaista toimintaa. Tätä voi verrata siihen, että esimerkiksi sosiaalityöntekijä laatii suunnitelman kysymättä perheen mielipidettä ja näkemyksiä lainkaan. Tällöin sosiaalityöntekijän laatima suunnitelma ei välttämättä ratkaisisi perheen kaikkia ongelmia.

6.3 Lyhyt ja ytimekäs esite on houkutteleva

Kehittämistyön edetessä alkoi muodostumaan idea siitä, että tuotos, joka helpottaisi menetelmien käyttöönottoa, olisi jonkinlainen esite. Ideariiehen osallistui läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon omaohjausryhmästä sosiaalipäivystyksen sosiaalityöntekijöitä ja perheohjaajia, turkulaisen perhetukikeskuksen johtaja, ja Nuorten turvatalon johtaja sekä kriisi- ja perhetyöntekijä. Ideariihen osallistujat tutustuivat Nuorten turvatalon tämänhetkisiin esitteisiin, joissa havaittiin olevan liian paljon tekstiä. Nykyisen esitteen todettiin sopivan sosiaalityöntekijöille ja perheohjaajille annettavaksi, sekä muille, jotka haluavat tutustua menetelmiin tarkemmin. Esite koettiin kuitenkin asiakkaille liian raskaaksi. Ideariihessä koettiin tarpeelliseksi esite, joka mahtuisi taskuun ja olisi nopeasti sekä helposti luettavissa.

Kaikki ideariihkeen osallistujat toivat esiin, että esitteen tulisi olla lyhyt ja ytimekäs, jotta esitteeseen olisi helppo tutustua nopeasti. Ideariihkeen osallistujat olivat sitä mieltä, että esitteen tulisi olla helppokäyttöinen. Esite tulisi kirjoittaa selkeällä kielellä ja siinä ei pitäisi olla vaikeita termejä.

Benchmarkingista nousi esiin erilaisten esitteiden ulkoasut. Esitteissä oltiin käytetty miellyttäviä värejä ja tasapainoista asettelua. Esitteissä oli kuvia ja tekstiä sopivissa määrin. Helsingin kaupunki oli tehnyt erikseen esitteet vanhemmille ja lapsille. Lapsille tarkoitettussa esitteessä oli vähemmän tekstiä ja vaikeat termit oli jätetty pois. Ideariihessä pohdittiin, olisivatko provosoivat kuvat esitteessä huomiota herättäviä vai luotaantyöntäviä. Ideariihessä päädyttiin kuitenkin siihen lopputulokseen, että jonkinlaisia kuvia esitteessä tulisi olla.

Ideariihessä tuotiin esille myös sähköiset esitteet. Sähköiset esitteet olisivat helposti kaikkien saatavilla. Sähköisten esitteiden hyvänä puolena koettiin, että esite olisi aina matkassa mukana ja sitä voisi näyttää tietokoneelta tai puhelimelta. Sähköisen esitteen pystyisi myös lähettämään sähköpostilla asiakkaalle tai henkilölle, jotka ovat menettelmistä kiinnostuneita. Myös benchmarkingista ilmeni sähköisten esitteiden merkitys. Helsingin kaupungin nettisivuilla oli linkit sähköisiin esitteisiin ja niihin oli helppo tutustua kotoa käsin. Ideariihessä tuotiin esille myös, että esitteessä tulisi olla vuosiluku, jolloin esite on tehty. Vuosiluku helpottaa esitteen käyttäjää tietämään, onko esite ajan tasalla ja onko siinä oleva tieto vielä relevanttia.

Ideariihestä, asiantuntijahaastattelusta ja benchmarkingista saaduista tuloksista voidaan päätellä, että lyhyt, kompakti ja jopa provosoiva esite herättää ihmisten kiinnostuksen. Esitteen tulee olla myös kaikkien saatavilla esimerkiksi internetissä sähköisessä muodossa. Koen kehittämistyön menetelmistä saatujen tietojen olevan tärkeitä, sillä ne on saatu työntekijöiltä, jotka käyttävät työssään läheisneuvonpitoa ja akuuttiläheisneuvonpitoa.

6.4 Menetelmien tunnettuus kasvaa tiimeissä ja puskaradion avulla

Sekä ideariihessä että asiantuntijahaastattelussa koettiin läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon olevan jokseenkin tuntemattomia osalle heidän kollegoista. Ideariihessä sekä asiantuntijahaastattelussa pohdittiin, miten läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon tunnettuutta saataisiin kasvatettua. Ideariihessä mainittiin, että menetelmiä voitaisiin tehdä tunnetummaksi työpaikkojen tiimeissä ja muissa palaverissa. Ideariihen osallistuja mainitsi informaation kulkevan verkostojen kautta. Omaohjausryhmän kautta saadaan vietyä tietoa läheisneuvonpidosta ja akuuttiläheisneuvonpidosta eri yksiköihin.

Ideariihessä mainittiin myös sähköiset esitteet. Sähköisten esitteiden avulla menetelmiä on vaivaton lähettää eteenpäin sähköpostin liitteenä, kun taas fyysisten esitteiden kuljettaminen eri paikkoihin on aikaa vievää ja tehotonta. Sinä aikana, kun sähköiset esitteet lähettää esimerkiksi sosiaalipäivystyksen työntekijöille, ei välttämättä ehdi edes poistumaan rakennuksesta. Mielestäni kuitenkin fyysisten esitteiden merkittävyyttä ei kannata unohtaa ja käyttöä ei mielestäni kannata lopettaa, sillä fyysinen esite on miellyttävämpi lukea ja antaa asiakkaille.

Myös aito innostus ja kiinnostus menetelmiä kohtaan lisää niiden tunnettuutta. Haastateltava mainitsi myös, että menetelmiä olisi hyvä mennä markkinoimaan esimerkiksi kehittämispäiville tai muihin kokouksiin. Asiantuntijahaastattelussa nousi esiin, että menetelmien juurruttaminen työhön vaatii paljon työtä ja aktiivista markkinointia.

Ideariihessä nousi esiin aktiivisempi yhteistyö lastenkotien ja muiden yhteistyökumppanien kanssa. Myös erilaisia markkinointimahdollisuuksia käytiin läpi, kuten demonstraatiokoulutus tai PopUp-päiviä. Demonstraatiokoulutuksessa käydään konkreettisesti läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon eri vaiheet läpi. PopUp-päivissä Läheisneuvonpitoa ja akuuttiläheisneuvonpitoa lähdetään markkinoimaan eri paikkoihin, kuten lastenkoteihin tai muille yhteistyökumppaneille.

Asiantuntijahaastattelusta ja ideariihestä saatujen tulosten perusteella voidaan päätellä, että tärkeänä pidetään läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon menetelmien tunnettuuden kasvattamista ja yksinkertaisesti niin sanotun puskaradion käyttöä. Menetelmistä puhuminen itsessään jo lisää tietoisuutta niistä. Tärkeäksi asiaksi esille nousivat myös sähköiset esitteet, jotta kaikilla olisi mahdollisuus tutustua menetelmiin esitteiden kautta missä vain. Mielestäni tärkein asia läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon markkinoinnissa on kuitenkin aktiivinen toimiminen. Markkinoinnin ei tarvitse olla suurieleistä ja isolla rahalla tuotettua.

7 ESITE HELPOTTAMAAN MENETELMIEN KÄYTTÖÖNOTTOA

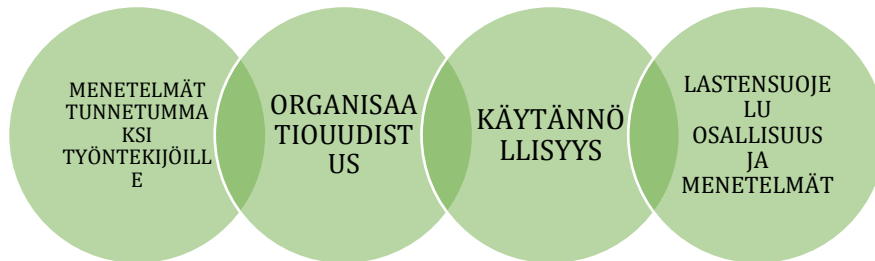
Opinnäytetyöni tavoitteena oli tuottaa tilaajani tarpeen mukainen tuotos. Tilaajalla oli tarve tuotokselle, jonka avulla läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito saadaan helposti käyttöön otettavaksi sekä tutummaksi sosiaalityöntekijöille ja perheohjaajille sekä muille kyseisistä menetelmistä kiinnostuneille. Tuotoksen avulla läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito ovat helpommin lähestyttävissä ja ymmärrettävissä. Tuotokseksi kehittyi lyhyt ja ytimekäs esite läheisneuvonpidosta (Liite 4.) ja akuuttiläheisneuvonpidosta, jotka on suunniteltu ja toteutettu yhdessä menetelmiä työssään aktiivisesti käyttävien ammattilaisten ideoiden pohjalta (Kuva 1). Tässä opinnäytetyössä tuon esiin läheisneuvonpidon esitteen. Opinnäytetyön pohjalta syntyi myös ehdotuksia, joiden avulla menetelmien tunnettuutta saataisiin kasvatettua.

Kuva 1. Alustava esite suunnitteluvaiheessa.

Sain haastattelusta ja ideariihestä riittävän kattavan aineiston, jonka pohjalta koostin esitteen yhteistyössä Nuorten Turvatalon työntekijöiden kanssa. Esitteen sisältöön, visuaaliseen ilmeeseen ja rakenteeseen vaikuttivat monet eri asiat (ks. Kuvio 8). Esite on lyhyt ja ytimekäs. Esitteeseen on laitettu vain tärkeimmät asiat, eikä siinä ole käytetty vaikeita termejä. Esite on pienikokoinen, jotta se olisi helppo kantaa mukana. Esitteessä käytettiin Suomen Punaisen Ristin muiden esitteiden kanssa yhteneviä värejä.

Esitettä on helppo tulostaa A4 kokoiselle paperille ja yhdestä paperista saa kaksi valmista esitettä leikkaamalla paperin kahtia.

Kuvio 8. Esitteeseen vaikuttaneet tekijät.

Ehdotuksia läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon tunnettuuden lisäämiseen

Kehittämistyön menetelmien avulla saatujen tulosten perusteella syntyi ehdotuksia. Niiden avulla läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon tunnettuutta saadaan kasvatettua. Ehdotuksien avulla läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito on helpommin käyttöön otettavat. Ehdotuksia voidaan käyttää myös erilaisten asioiden tunnettuuden lisäämisessä. Ehdotukset ovat:

- lyhyt ja ytimekäs esite
- Selkeä kieli
- Huomiota herättävät kuvat
- Sähköiset esitteet
- Esitteet nettisivuille
- PopUp-päivä
- Demonstraatiokoulutus
- Puskaradio
- Menetelmät tutuiksi tiimeissä ja palaverissa
- Informaatio kulkee verkostojen kautta
- Tieto omaohjausryhmän kautta muihin yksiköihin
- Aktiivinen yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

8 LOPUKSI

Lastensuojelulain (417/2007 4§) ja sosiaalihuoltolain (1301/2014 1§) yhtenä keskeisimpänä periaatteena on edistää lapsen ja tämän läheisten osallisuutta. Tästä syystä lapsen ja perheen osallisuus tulee ottaa huomioon aina, kun heidän kanssa työskennellään. Osallisuuden tueksi on myös kehitetty menetelmiä, kuten läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito, joiden peruseriaatteina on osallisuuden vahvistaminen (Heino 2018). Lastensuojelun yhteiskunnallinen merkitys on suuri. Merkityksellisyydestä kertoo esimerkiksi lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma, joka on ollut Sipilän hallituksen yksi kärkihankkeista. (LAPE 2016, 5, 20.)

Opinnäytetyöni tutkimuskysymyksinä olivat: Miten läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito saadaan tutummaksi sosiaalityöntekijöille ja perheohjaajille? sekä Millainen tuotos helpottaisi käyttöönottoa? Kehittämistyön edetessä sain vastauksia tutkimuskysymyksiini kehittämistyön menetelmien avulla.

Ideariihestä, asiantuntijahaastattelusta sekä benchmarkingista saatujen aineiston pohjalta syntyi neljä teemaa, joista kaksi tuovat esiin läheisneuvonpidon sekä akuuttiläheisneuvonpidon merkitystä. Viimeiset kaksi teemaa selvittävät läheisneuvonpitoa ja akuuttiläheisneuvonpitoa työssään käyttävien työntekijöiden ideoita siitä, millainen tuotos helpottaisi menetelmien käyttöön ottoa. Aihetta tutkittiin useammasta eri näkökulmasta, joka Ojasalon, Moilasen ja Ritalahden (2014, 105) mukaan lisää työn luotettavuutta. Tulokset olisivat kuitenkin olleet luotettavampia ja tutkimusta olisi voinut kehittää eteenpäin haastatteleamalla useampaa henkilöä eri organisaatioista sekä vertailemalla useampaa toimijaa, jotka käyttävät läheisneuvonpitoa toiminnassaan.

Kehittämistyön menetelmien tuloksista voidaan todeta, että läheisneuvonpitoa ja akuuttiläheisneuvonpitoa pidetään merkityksellisinä ja toimivina menetelminä. Lapsen ja läheisten osallisuus koetaan tärkeänä ja edellä mainittujen menetelmien avulla

osallisuutta on helppo toteuttaa. Tuloksista ilmenee myös, että menetelmät koetaan jokseenkin vieraina ja työntekijät kertoivat, etteivät kaikki heidän kollegansa tunne läheisneuvonpitoa ja akuuttiläheisneuvonpitoa lainkaan. Olen itse huomannut saman työskennellessäni turkulaisessa perhetukikeskuksessa, jossa törmään päivittäin moneen eri ammattilaisiin. Menetelmien tunnettuutta tulisi siis jatkossakin kasvattaa, jotta niiden käyttö lisääntyisi ja vakiintuisi yleiseen käyttöön. Läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon tunnettuuden kasvamisesta edistää ennen kaikkea niistä puhuminen, kaikille saatavilla olevat esitteet sekä aktiivinen markkinointi. Aihetta voisi tutkia lisää juuri työntekijöiden näkökulmasta. Minkälaisia menetelmiä työntekijät haluaisivat käyttää työssään ja minkälaisilla työkentillä läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito olisivat toimivia menetelmiä. Myös akuuttiläheisneuvonpidon tunnettuutta voitaisiin kasvattaa valtakunnallisesti ja selvittää onko muilla lastensuojelutyöntekijöiden toimijoilla samankaltaisia menetelmiä käytössään.

Kehittämistyön menetelmistä saamani aineiston perusteella tein läheisneuvonpidosta ja akuuttiläheisneuvonpidosta taskukokoisen informatiivisen esitteen. Esite on helposti ymmärrettävä, eikä siinä ole käytetty vaikeita termejä. Esitteessä tuodaan esille läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon prosessikuvaukset yksinkertaisesti. Esitteen on tarkoitus helpottaa menetelmien käyttöönottoa. Esite on tarkoitettu sosiaalityöntekijöille ja perheohjaajille sekä kaikille menetelmistä kiinnostuneille. Tulen kertomaan valmiista esitteestä läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon omaohjausryhmän kokouksessa 16.5.2019. Kokouksessa toivon saavani palautetta valmiista tuotoksesta ja kokouksen osallistujat saavat heti mukaansa valmiit esitteet. Esitteet on myös tarkoitus lähettää sähköisesti Turun kaupungin sosiaalityöntekijöille ja perheohjaajille. Esitteitä viedään myös paikkoihin, joista ne ovat helposti saatavilla, kuten lastenkodit ja perhetukikeskukset sekä muut yhteistyökumppanit.

Tämä opinnäytetyö sopii hyvin oman koulutusalani, yhteisöpedagogin, työkenttään, sillä yhteisöpedagogit työskentelevät sekä järjestöissä että lastensuojelussa ja ovat myös menetelmäosaajia. Läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito ovat menetelmiä, joita käytetään yhteisöpedagogin kentällä. Yhteisöpedagogi voisi myös toimia koollekutsujana läheisneuvonpidossa ja akuuttiläheisneuvonpidossa.

Tilaaajan palautteen mukaan opinnäytetyö vastasi työn alussa määritettyihin tavoitteisiin ja tarpeisiin hyvin. Menetelmät on avattu kattavasti opinnäytetyössä. Tilaaajan mukaan opinnäytetyöprosessin aikana yhteistyö on toiminut hyvin. Esitteen suunnitteluvaiheessa näyttäisi, että esite tulee olemaan visuaalisesti miellyttävä tiivis ja selkeä. Tilaaajan mukaan esite tulee tarpeeseen, toisen sisällöltään laajemman, esitteen rinnalle. Tilaaaja toi esiin, että opinnäytetyö on helppolukuinen ja ideariihi oli onnistunut ja hyvin toteutettu. Tulevaisuudessa aihetta voisi tutkia syvemmin saman aiheen tiimoilta. Useamman haastattelun ja tarkemman benchmarkingin avulla, olisi saatu enemmän aineistoa ja näkemyksiä. Näiden avulla tulokset olisivat olleet luotettavampia ja pätevämpiä. Myös menetelmien tunnettuuden kasvattaminen koko Suomen laajuisesti voisi olla yksi kehittämistyönaihe.

Olen huomannut, että lastensuojelu on ollut tasaisin väliajoin mediassa esillä. Media tuntuu nostavan usein esiin enemmän negatiivisia asioita kuin positiivisia. Lastensuojelussa käytettävien menetelmien tunnettuuden lisääminen voisi muuttaa ihmisten näkemyksiä lastensuojelusta. Jos ihmisten tietoisuuteen nousisi asiakkaiden aidot vaikuttamismahdollisuudet ja osallisuus heitä koskevissa asioissa, saattaisivat mielikuvat lastensuojelusta muuttua. Esimerkiksi juuri läheisneuvonpidon ja akuuttiläheisneuvonpidon tunnettuuden kasvattaminen voisi lisätä positiivisia mielikuvia. Mielestäni on hienoa, että Turun kaupungin sosiaalipalvelut sekä erityisesti lastensuojelu tekevät yhteistyötä järjestöjen kanssa, esimerkiksi Nuorten turvatalon kanssa. Yhteistyön avulla on saatu käyttöön menetelmiä, jotka eivät välttämättä muuten olisi käytössä.

LÄHTEET

- Aarnio, Noora 2018. Toipuminen tapahtuu vuorovaikutuksessa – Miten ammattilaiset voivat tukea nuorta ja hänen vanhempiaan sijoituksen alkuvaiheessa? Teoksessa. Petrelius, Päivi & Eriksson, Pia(toim.) Uudistuva lastensuojelu – kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. Helsinki: PunaMusta Oy, 135 – 144.
- Ahlroth, Eila – Kurganova, Galina (toim.) 2007: Lastensuojelun työmenetelmiä. Helsingin kaupunki, Sosiaalivirasto. Lapsiperheiden palvelut. Helsinki. Digipaino.
- Ahonen, Arja Maarit 2013. Lapsen edun argumentointi sijaishuollossa. Sosiaalityön erikoistumiskoulutuksen Lisensiaatintutkimus.
- Arnkil, Erik 2004. Verkostotyö lastensuojelussa – menetelmät huolen mukaan. Teoksessa Anna-Maija Puonti & Tuula Saarnio & Anne Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Tammi, 214–239.
- European Network on Family Group Conference 2019. Family Group Conference. Viitattu 10.4.2019. <http://www.fgcnetwork.eu/en/fgc/>
- Hiekkavuo, Aino & Forsell, Marianne 2018. Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelu palvelujen ja kustannusten vertailu vuonna 2017. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Harisalo, Risto 2011. Luovuuden teknologia. Ideointimenetelmät organisaatioiden luovuuden vahvistajina. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes print
- Heino, Tarja 2018. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Työmenetelmät ja välineet. Työmenetelmät. Läheisneuvonpito. Viitattu 31.3.2019. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyomenetelmat/laheisneuvonpito>
- Heino, Tarja 2000. Läheisneuvonpito – Uusi sosiaalityön menetelmä. Jyväskylä: Stakes
- Ilvonen, Evelina 2016. Akuuttiläheisneuvonpito - Työmenetelmän kehittäminen ja käyttöönotto Turun sosiaalipäivystyksen ja SPR Turun nuorten turvatalon yhteistyöhankkeena. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaalipalvelutyö. Opinnäytetyö.
- Jokinen, Liisa & Stenvall, Elina & Palsanen, Kati 2018. Perheiden tarpeista lähtevän auttamistyön johtaminen. Teoksessa. Petrelius, Päivi & Eriksson, Pia(toim.) Uudistuva lastensuojelu – kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. Helsinki: PunaMusta Oy, 221 – 229.
- Kaikko, Kirsi & Friis, Leila 2013. Menetelmät lastensuojelun tukena. Teoksessa. Bardy, Marjatta(toimi.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy. 4. painos, 108 – 120.
- Kallinen, Kati & Laitinen, Merja & Lantela, Lauri & Leinonen, Jaana & Nikipeteri, Anna & Nurmi, Henna & Turunen Tuija 2018. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuus monitoimijaisen yhteistyön mahdollisuuksina ja haasteina. Teoksessa. Petrelius, Päivi & Eriksson, Pia(toim.) Uudistuva lastensuojelu – kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. Helsinki: PunaMusta Oy, 14 – 23.
- Kasvun tuki 2018. Työmenetelmät. Läheisneuvonpito. Viitattu 1.4.2019. <https://www.kasvuntuki.fi/tyomenetelmat/laheisneuvonpito/>

Korhonen, Liisa 2008. Verkostotyöstä läheisneuvonpitoon. Teoksessa Vuorio, Juha-Pekka & Saurama, Erja & Hänninen Salla(toim.) Verkostojen voimaa vai seittien satimia – Kokemuksia läheisneuvonpidosta. Helsinki: SOCCA - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus: Heikki Waris -instituutti, 52 – 60.

Kuusisto, Riikka 2013. Laatu perusopetuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Laitinen, Merja & Niskala, Asta 2013. Sosiaalityön suhde asiakkuuteen. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 9-16.

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015

Lastensuojelulaki 417/2007

Lavikainen, Marjo & Ruuskanen, Kristiina 2014. Lastensuojelun laatusuositus. Työryhmän esitys. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita Helsinki: STM

Nummi, Pepe 2016. Beyond brainstorming – Ideologue. Helsinki: Grape People Finland Oy.

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. – 4. Painos. Helsinki: Sanoma Pro

Pollari, Kirsi & Hoikkala, Susanna 2016. Osallisuuden elementit – ammattilaisten taito luo pohjaa lapsen osallistumiselle. Teoksessa Pollari, Kirsi & Toivonen, Virve(toim.) Vammaisen lapsen näkemysten selvittäminen. Opas sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille. Viitattu 28.3.2019 <https://lskl.e-julkaisu.com/vammaisen-lapsen-nakemysten-selvittaminen/#puhevammaisen-kuuleminen>

Punainen Risti 2017. Nuorten turvatalojen vuosi 2017. Viitattu 31.3.2019. https://www.punainenristi.fi/sites/frc2011.mearra.com/files/tiedostolataukset/nuorten_turvatalo_2017_o.pdf

Reinikainen, Sarianna 2007. Läheisneuvonpito lapsinäkökulmasta. Helsinki: Stakes

Räty, Tapio 2007. Uusi lastensuojelulaki. Helsinki: Edita.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Sosiaali- ja terveysministeriö 2016. Lupa auttaa. Varsinais-Suomen lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2017 – 2018. Viitattu 31.3.2019. https://www.lupaauttaa.fi/wp-content/uploads/2017/05/Lupa-auttaa_-hankesuunnitelma.pdf

Stubb, Marina 2017. Läheisneuvonpidon toimintakertomus 2017. Punainen Risti. Nuorten turvatalo. Ei julkaistu.

Stubb, Marina 2012. Verkostoterapian ja verkostotyön menetelmien mahdollisuudet lastensuojelussa. Ei julkaistu.

Lahtinen, Pia & Männistö, Leena & Raivio, Marketta & Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2017. Kohti suomalaista systeemistä lastensuojelun toimintamallia - Keskeisiä periaatteita ja reunaehtoja. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Lastensuojelun käsikirja. Laki ja oikeuskäytäntö. Viitattu 21.2.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/laki-oikeuskaytanta>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Lastensuojelun käsikirja. Työmenetelmät ja välineet. Työvälineet. Verkostokartta. Viitattu 21.3.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyovalineet/verkostokartta>

Turun kaupunki. sosiaali- ja teveyspalvelut. Sosiaalipalvelut. Lasten ja nuorten hyvinvointi. lastensuojelu. perhetyö. Viitattu 7.3.2019. <https://www.turku.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lasten-ja-nuorten-hyvinvointi/lastensuojelu/perhetyo>

Turun kaupunki 2018a. Perhe- ja sosiaalipalvelut uudistuvat Turussa. Uutinen. Viitattu 26.2.2019 http://www.turku.fi/uutinen/2018-09-05_perhe-ja-sosiaalipalvelut-uudistuvat-turussa

Turun kaupunki 2018b. Mikä muuttuu sosiaalityössä?. Uutinen. Viitattu 1.3.2019. http://www.turku.fi/uutinen/2018-09-20_mika-muuttuu-sosiaalityossa

Vuorenmaa, Maaret 2016. Äitien ja isien osallisuus perheessä ja lasten palveluissa sekä osallisuuteen yhteydessä olevat tekijät. Tampere: Tampere University Press.

Vuorio, Juha-Pekka 2008. Läheisneuvonpito ja lastensuojelu. Teoksessa Vuorio, Juha-Pekka & Saurama, Erja & Hänninen Salla(toim.) Verkostojen voimaa vai seittien satimia – Kokemuksia läheisneuvonpidosta. Helsinki: SOCCA - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus: Heikki Waris -instituutti, 9 – 36.

Ylikännö, Minna 2018. Lyhyt katsaus lastensuojelun historiaan. Teoksessa Pätäri, Taru & Ylikännö, Minna (toim.) Tahto tehdä toisin. Uusia toimintatapoja lastensuojeluun. Helsinki: Tietosanoma, 15 – 30.

Virtanen, Lasse 2018. Lastensuojelu hintavaa Turussa - Turussa lastensuojeluilmoitus joka kymmenenestä 0–17-vuotiaasta. Aamuset. 4.7.2019. <https://www.aamuset.fi/uutiset/4007252/Lastensuojelu+hintavaa+Turussa>

HAASTATTELUT

Haastattelun tehnyt Inka Manner

Turun kaupungin Sosiaalipäivystyksen sosiaalityöntekijä. 12.2.2019 Turku.

LIITTEET

Liite 1 Asiantuntijahaastattelun runko

TAUSTA

1. Haastateltavan tausta lyhyesti (koulutus, työnkuva)
2. Millainen on työpäiväsi yleensä?
3. Onko Turun sosiaalipalveluiden organisaatiouudistus näkynyt sinun työssäsi jollakin tavalla? Miten? Miten tulee näkymään?
4. Miten näkyy sosiaalityöntekijöiden arjessa?
5. Miten muutos on otettu vastaan?
6. Onko lisännyt työtaakkaa?

LÄHEISNEUVONPITO

1. Miksi suosittelisit läheisneuvonpitoa ja kenelle?
2. Mitä kehitettävää menetelmässä olisi?
7. Käytätkö LNP tai ALNP työssäsi?
 - jos käytät, niin kuinka usein menetelmä on käytössä?
8. Miten olet saanut tietää menetelmistä?
9. Päivitetty tieto/ koulutukset?
10. Vinkkejä tahoihin, jotka käyttävät läheisneuvonpitoa? Helsingin kaupunki,
- 11.

AKUUTTILÄHEISNEUVONPITO

1. Miten idea syntyi?
2. Miten pilotointi onnistui? otettiinkö hyvin vastaan?

3. Onko tullut tarpeeseen ja vastannut siihen?
4. Olisiko vielä kehitettävää?
5. 2017 neuvonpitoja ollut 22, mitä meiltä määräästä?
6. ? Miten markkinoit akuuttineuvonpitoa pilotin aikana?
7. Koetko, että menetelmien tunnettuus on hyvä?
8. Koetko menetelmät hyviksi vai käyttäisitkö enemmän joitain muuta läheisverkostoa aktivoivaa menetelmää?

MENETELMÄN KÄYTTÖ JA YHTEISTYÖ KOOLLEKUTSUJAN KANSSA

1. Miten yhteistyö on sujunut?
2. Miten yhteistyö käytännössä tapahtuu?
3. Toivoisitko siihen muutoksia? Toivooko joku muu?
4. Miten ”markkinoisit” menetelmää kollegoillesi?
5. Millaiset asiat auttaisivat menetelmien käyttöönottoa?
6. Olisiko lisämarkkinoinnille tarvetta?
7. Millainen tuotos olisi hyödyllinen ja auttaisi menetelmien käyttöönottoa?
8. Mitä asioita tuotoksessa tulisi olla?

Liite 2 Ideariihi

Ideariihi 28.2.2019

kello 11.30 – 13.00 SPR Nuorten turvatalo

Tutkimuskysymykset:

1. Miten läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito saadaan tutummaksi sosiaalityöntekijöille ja perheohjaajille?
2. Millainen tuotos helpottaisi käyttöönottoa?

MENETELMÄT (Läheisneuvonpito ja akuuttiläheisneuvonpito)

1. Miten kuvailisit menetelmiä henkilölle, jolla ei ole tietoa niistä?
2. Milloin ottaisit menetelmät käyttöön?
3. Onko menetelmät tuttuja kollegoillesi? kuinka monen tiedät tuntevan menetelmät?

TUOTOS (helpottaa menetelmien markkinointia, käyttöönottoa ja esittelyä)

1. Yleisesti ajatellen, minkälaisia hyviä mainoksia/esitteitä olet nähnyt? Mikä niissä on ollut hyvää?
2. Mitä asioita tuotoksessa tulisi olla?
3. Millaisesta tuotoksesta olisi eniten hyötyä sinulle?

MARKKINOINTI (Menetelmien levittäminen, tunnetummaksi tekeminen)

1. Miten menetelmiä kannattaisi markkinoida eteenpäin?
2. Miten menetelmät olisi helppo saada tutummaksi muille alan ihmisille?
3. Miten menetelmät pysyvät aktiivisessa käytössä?

Liite 3 Benchmarking runko

1. Millaisia esitteitä käytetään?
2. Millaisia markkinointitapoja on käytössä?
3. Esitteiden ulkomuoto, värit, asettelu, koko, tyyli
4. Nettisivut
5. Organisaatio

Liite 4. Alustava esite suunnitteluvaiheessa.

ENNEN LÄHEISNEUVONPITOA

Läheisneuvonpidosta tehdään kirjallinen **toimeksianto**, jonka perhe ja sosiaalityöntekijät allekirjoittavat. Toimeksiantoon kirjataan käsiteltävät asiat ja viranomaiset, jotka osallistuvat neuvonpitoon.

Läheisneuvonpitoa koordinoi puolueeton **koolekutsuja**. Koolekutsuja tapaa lasta ja perhettä vähintään kaksi kertaa ennen läheisneuvonpidon kokousta. Ensimmäisessä tapaamisessa mietitään, keitä läheisiä halutaan kutsua mukaan. Toisessa tapaamisessa käydään läpi ne asiat, jotka viranomaiset tulevat nostamaan esiin.

"Olin skeptinen tähän lähtessä, mutta nyt olen todella tyytyväinen. Kaikki toimii nyt"
Läheisneuvonpidon asiakas.

LÄHEISNEUVONPITO

Läheisneuvonpidon koolekutsujan tehtävänä on huolehtia, että kaikki osallistujat tulevat tasapuolisesti kuulluksi kokouksessa. **Läheisneuvonpito** on kokous, jossa on kolme vaihetta.

Tiedonantovaiheessa viranomaiset kertovat, miten he ovat tukeneet lasta, mikä heitä huolehtii ja mihin asioihin he toivovat muutosta. Lapsella ja läheisillä on mahdollisuus esittää kysymyksiä viranomaisille. Tämän jälkeen koolekutsuja ja viranomaiset siirtyvät kokoustilasta muualle odottamaan perheen oman kokouksen tuloksia.

Läheisten omassa neuvonpidossa läheisten tavoitteena on löytää vastauksia esitettyihin kysymyksiin. Vastauksista muodostuu suunnitelma, jossa ratkaisut on mietitty lapsen näkökulmasta. Lapselle on

valittu jo valmisteluvaiheessa avustaja, jonka tehtävänä on pitää huolta, että lapsi tulee kuulluksi.

Suunnitelman esittelyvaiheessa läheiset esittelevät suunnitelmansa viranomaisille ja koolekutsujalle. Koolekutsuja kirjaa suunnitelman ylös. Suunnitelman voidaan vielä tarkentaa, niin että osallistujat löytävät yhteisen hyväksynnän suunnitelmalle. Viranomaisten velvollisuutena on kertoa omat mahdollisuutensa tukea suunnitelman toteutumista

LÄHEISNEUVONPIDON JÄLKEEN

Läheisneuvonpidon jälkeen pidetään aina vähintään yksi **seurantakokous**, jossa arvioidaan aiemmin tehtyä suunnitelmaa ja siihen tehdään tarvittaessa muutoksia. Seurantakokouksia voi olla useita.

ENNEN LÄHEISNEUVONPITOA

Läheisneuvonpidosta tehdään kirjallinen **toimeksianto**, jonka perhe ja sosiaalityöntekijät allekirjoittavat. Toimeksiantoon kirjataan käsiteltävät asiat ja viranomaiset, jotka osallistuvat neuvonpitoon.

Läheisneuvonpitoa koordinoi puolueeton **koolekutsuja**. Koolekutsuja tapaa lasta ja perhettä vähintään kaksi kertaa ennen läheisneuvonpidon kokousta. Ensimmäisessä tapaamisessa mietitään, keitä läheisiä halutaan kutsua mukaan. Toisessa tapaamisessa käydään läpi ne asiat, jotka viranomaiset tulevat nostamaan esiin.

"Olin skeptinen tähän lähtessä, mutta nyt olen todella tyytyväinen. Kaikki toimii nyt"
Läheisneuvonpidon asiakas.

LÄHEISNEUVONPITO

Läheisneuvonpidon koolekutsujan tehtävänä on huolehtia, että kaikki osallistujat tulevat tasapuolisesti kuulluksi kokouksessa. **Läheisneuvonpito** on kokous, jossa on kolme vaihetta.

Tiedonantovaiheessa viranomaiset kertovat, miten he ovat tukeneet lasta, mikä heitä huolehtii ja mihin asioihin he toivovat muutosta. Lapsella ja läheisillä on mahdollisuus esittää kysymyksiä viranomaisille. Tämän jälkeen koolekutsuja ja viranomaiset siirtyvät kokoustilasta muualle odottamaan perheen oman kokouksen tuloksia.

Läheisten omassa neuvonpidossa läheisten tavoitteena on löytää vastauksia esitettyihin kysymyksiin. Vastauksista muodostuu suunnitelma, jossa ratkaisut on mietitty lapsen näkökulmasta. Lapselle on

valittu jo valmisteluvaiheessa avustaja, jonka tehtävänä on pitää huolta, että lapsi tulee kuulluksi.

Suunnitelman esittelyvaiheessa läheiset esittelevät suunnitelmansa viranomaisille ja koolekutsujalle. Koolekutsuja kirjaa suunnitelman ylös. Suunnitelman voidaan vielä tarkentaa, niin että osallistujat löytävät yhteisen hyväksynnän suunnitelmalle. Viranomaisten velvollisuutena on kertoa omat mahdollisuutensa tukea suunnitelman toteutumista

LÄHEISNEUVONPIDON JÄLKEEN

Läheisneuvonpidon jälkeen pidetään aina vähintään yksi **seurantakokous**, jossa arvioidaan aiemmin tehtyä suunnitelmaa ja siihen tehdään tarvittaessa muutoksia. Seurantakokouksia voi olla useita.